Metodika nastave likovne kulture: Primjena metafora i naracije u razvoju kreativnog mišljenja

Čižmešija, Nikola

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:215:829345

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

Nastavnički odsjek

Diplomski rad

PRIMJENA METAFORA I NARACIJE U RAZVOJU KREATIVNOG MIŠLJENJA

Mentorica**:** doc. mr. art. Sonja Vuk

Suradnica: as. Ida Loher

Student**:** Nikola Čižmešija

Zagreb, rujan, 2019.

SADRŽAJ

1. Sažetak…….…….....……1

1.1. Summary…….....……1

Teorijski dio

2. Uvod……..….....…..…2

2.1. Ljudski um…….....…….....……..2

2.1.1. Komunikacija kodovima.....……..….....…3

2.1.2. Um - sustav generiranja novih obrazaca...…….....…….....3

2.1.3. Razdoblje pozornosti…….....3

2.1.4. Nedostatci sistema obrazaca…….....….3

2.2. Vertikalno i lateralno mišljenje……...….….....

2.3. Uporaba lateralnog mišljenja.....…….....6

2.3.1. Stvaranje alternativa .....…….....7

2.3.2. Izazivanje pretpostavki.....…….…….....7

Empirijski dio

3. Cilj istraživanja…….....……...8

3.1 Istraživačka pitanja……..…….....…….....8

4. Uzorak istraživanja …….....……....9

5. Metode i instrumenti istraživanja…….....……...9

6. Nastavne metode…….....……....9

7. Opis tijeka istraživanja …….....…....9

7.1. Zapažanja tijekom istraživanja…….....……17

8. Rezultati i rasprava…….....….....……..19

8.1. Istraživanje provedeno u 8.a razredu…….....…..…20

8.2. Istraživanje provedeno u 8.b razredu…….....…..…24

8.3. Istraživanje provedeno u 8.c razredu…….....…..…28

8.4. Istraživanje provedeno u 8a razredu – ponovljeno istraživanje....….....…..32
9. Zaključak…….....…...35

10. Literatura…….....…..…...36

Dodaci:

1. Pripreme za dvosat:

   Priprema za nastavni sat Ploha – Ritam

   Priprema za nastavni sat Sklad likova

   Priprema za nastavni sat Rekompozicija i fotomontaža

2. Upitnik

1. SAŽETAK

Tijekom školskog obrazovanja učenici uče činjenice, a izostaje kreativnost i mogućnost izražavanja njihovih interesa. Ne potiče se mogućnost dokazivanja njihove individualnosti. Zato djeca, a i odrasli, danas sve češće odabiru prvu, najbržu i najlakšu verziju puta koji ih vodi prema cilju. Postavlja se pitanje kako u takvom okruženju biti uspješan. Greške su nekad bile negativne i zanemarive. Takvim razmišljanjem razvijali su se negativni obrasci. U djeci se razvijao strah od javnog izražavanja, pogrešaka i izrugivanja. Nisu razmišljala o alternativnim putevima i njihov potencijal uglavnom je ostao neotkriven.

Problem iz kojeg je ovo istraživanje proizašlo su obrasci u razmišljanju učenika te njihove doslovne asocijacije te zadovoljavanje s postojanjem gotovih ili najjednostavnijih rješenja problema.

Cilj ovog istraživanja bio je ukazati učenicima na alternativne pristupe u razmišljanju potaknuti ih na kreativno mišljenje te upoznati učenike s različitim strategijama i pristupima nekom problemu kroz medij filma.

Radilo se o akcijskom istraživanju u trajanju od šest nastavnih sati koje je provedeno u osmom razredu osnovne škole za vrijeme nastave Likovne kulture.

Korisnost ovog istraživanja je stjecanje uvida u način na koji se učenici nose s problemom, kako mu pristupaju i kako ga planiraju riješiti, poticanje kreativnosti i kreativnog mišljenja učenika osnovne škole te poticanje socijalnih interakcija pomoću razmjene ideja.

1.1. Summary

Through school education, children learn the facts and lack the creativity and ability to express their interests. The possibility of proving their individuality is not encouraged. That is why children, and adults alike, are increasingly choosing the first, fastest, and easiest route to the finish line. The question is how to be successful in such an environment. Mistakes were once negative and negligible. This thinking developed negative patterns. Children developed a fear of public expression, mistakes and mockery. They did not think of alternative pathways and their potential remained largely undiscovered.

The problem from which this research originated is the patterns in the thinking of children and their literal associations, that is, satisfaction with the existence of ready-made or simplest solutions to the problem.

The aim of this research is to show students alternative approaches to thinking, or to stimulate their creative thinking, and to introduce students to different strategies and approaches to a problem through the medium of film.

Research was conducted in the eighth grade of elementary school during Fine Arts classes.

The usefulness of this research is to gain insight into how students deal with the problem, how to approach it and how they plan to solve it, and to encourage creativity and creative thinking of elementary school students and encourage social interactions through the exchange of ideas.

TEORIJSKI DIO

2. UVOD

Kultura današnjeg svijeta zaokupljena je neprestanim uspostavljanjem ideja koje oblikuju život oko nas. Edukacija postoji kako bi formirala komunikaciju tih uspostavljenih ideja. I kultura i edukacija su zabrinute oko održavanja uspostavljenih ideja s vremenom, što znači *up to date*. Nakon što je jedna ideja uspostavljena, pojavljuje se nova koju ju izaziva. Ljudski um funkcionira s neprestanom potrebom stvaranja šablona odnosno obrazaca okoline koja ga okružuje ako pojedinac želi preživjeti. Jednom kada su te šablone ili obrasci formirani, tada ih postaje moguće prepoznati, reorganizirati, reagirati na njih te ih koristiti. Što češće pojedinac koristi stvorene šablone odnosno uzorke, oni postaju dublje usađeni u njega.

Djeca, kao i odrasli, naučeni su prakticirati i koristiti vertikalni način razmišljanja – kretanje kroz život i probleme iz jedne stepenice u iduću, odbacujući nepotrebno i pri putu stvarajući idealne obrasce.[1] Uz vertikalno, postoji i slabije zastupljeno lateralno mišljenje – alat uvida i način razmišljanja koji zastupa bijeg, rekonstrukciju i provociranje i izazivanje novih ideja i obrazaca. Lateralno mišljenje usko je povezano s kreativnošću. Kreativnost je najčešće prikazana kao krajnji rezultat dok je lateralno mišljenje opis procesa, tj. put prema rezultatu. Ljudi gledaju na kreativnost kao na nešto što se ne može objasniti. No, kreativnost nije ništa više nego način korištenja uma – način korištenja raspoloživih informacija. Vertikalno mišljenje je tradicionalan i najzastupljeniji tip razmišljanja gdje se napredak dešava postepeno kroz korake. Svaki korak je opravdan, korektan i odobren. S druge strane, lateralno mišljenje dotiče greške i daje slobodu pojedincu jer upravo te greške su put prema rješenju. Vertikalno mišljenje traži relevantne i odbacuje irelevantne informacije dok lateralo traži irelevantne informacije. No, iako je najpopularnije, vertikalno mišljenje može biti opasno i samo po sebi nije dovoljno za napredak. Vertikalno mišljenje je zaokupljeno utvrđivanjem i razvojem koncepata uzoraka dok lateralno rekonstrukcijom (uvidom) i provociranjem novih informacija odražava kreativnost. Lateralno mišljenje ne treba se smatrati kao napad na vertikalno mišljenje već kao metoda razvoja efektivnosti vertikalnog mišljenja kroz kreativnost pojedinca.[2] Lateralno i vertikalno mišljenje je komplementarno. Vještina je potrebna za oboje, no današnji obrazovni sustav naglašava razvoj vertikalnog mišljenja, gdje nastavnici pretpostavljaju da je očito da svi učenici razmišljaju lateralno. Traženje alternativa nije zastupljeno. Prva ili druga ideja su ono što nas od malena uči razvijati.

2.1. Ljudski um i način razmišljanja

[1] Edward de Bono (1970). *Lateral thinking: creativity step by step*, Harper&Row, Publishers, NY Grand Rapids, Philadelphia

[2] Edward de Bono (1970). *Lateral thinking: creativity step by step*, Harper&Row, Publishers, NY Grand Rapids, Philadelphia

Svrha razmišljanja je prikupljanje informacija i korištenje prikupljenih informacija na najbolji mogući način. Um stvara nove i određene uzorke koncepata koji nove dolazne informacije čine beskorisnima, sve dok ih se ne promjeni i ažurira.

2.1.1. Komunikacija kodovima

Ako se traži od pojedinca da izvede određenu radnju, pojedincu se predstavljaju detaljne upute kako ju izvesti. To predstavljanje može potrajati. Vojska ima sistem obrasca, komunikacije kroz kodove, gdje jedna riječ, slovo ili broj zamjenjuje mnogo stranica uputa zadane radnje. No, komunikacija kodovima može funkcionirati jedino ako su obrasci prisutni (vojnik ne zna što je kod 4 ako je taj kod nedavno uveden) Za to je potreban katalog obrasca.[3] Komunikacija je dvosmjerna ulica. Naime, postoji netko tko šalje i netko tko prima informaciju. To ne znači da komunikacija ne može biti jednosmjerna. a to znači komunikacija gdje primamo informacije iz okoline iako ih nitko nije namjerno tamo postavio.

2.1.2. Um – sustav generiranja novih obrazaca

Um je neprestano u pokretu. Neprestano radi i neprestano generira nove obrasce. Sistem informacija je taj koji ih stvara i reorganizira. Jednom kad su formirani, obrasci se sortiraju kroz mehanizme korisnosti (strah, glad, žeđ, itd.) i odbacuju se oni koje nisu potrebni za opstanak.

2.1.3. Razdoblje pozornosti

Obrazac koji se najlakše aktivira je upravo onaj koji je najpoznatiji, a to je onaj koji se najčešće koristi. To je upravo onaj koji je ostavio najdublji trag u našem pamćenju. Ovo je osnova komunikacije kodova.

2.1.4. Nedostatci sistema obrasca

Prednost sistema je brzina kod prepoznavanja i brzina kod reakcije na određene obrasce. Kada se zna što se traži, može se u isto vrijeme istraživati okolina. No, uz prednosti postoje i nedostatci.

Nedostatci su:

- teško je mijenjati obrasce jednom kad su uspostavljeni,
- informacija jednog obrasca teško može postati dio drugog

[3] Edward de Bono (1970). *Lateral thinking: creativity step by step*, Harper&Row, Publishers, NY Grand Rapids, Philadelphia

- ako postoji izbor između dva obrasca, jedan će biti odabran, a drugi će biti odbačen i zaboravljen
- uspostavljeni obrasci postaju sve veći i dublji
- um stvara cliché-e upravo zato što ih i koristi

2.2. Vertikalno i lateralno mišljenje

Razlike između ova dva mišljenja su iznimno velike. Vertikalno razmišljanje je selektivno dok je lateralno generativno. Ono što je točno je bitno za vertikalno. Sve ostalo je manje važno. Ono bira put koji zatvara ostale puteve upravo zato što su nepotrebni. No, lateralno razmišljanje je suprotno. Ono otvara nove puteve. Vertikalni put odabire pristup koji se čini najobećavajući za zadani problem. Lateralni stvara što više pristupa što je moguće stvoriti. Vertikalno razmišljanje pronalazi puteve i alternative sve dok ne nađe onaj koji će ga dovesti do cilja. Lateralno razmišljanje pronalazi alternative iako je našlo put do cilja. Vertikalno mišljenje je postepeno, korak po korak. Svaki idući korak je opravdan i prati prethodni. Lateralno mišljenje nije postepeno. Lateralno mišljenje radi skokove i naknadno povezuje i nadopunjuje prostore između. Kroz vertikalno razmišljanje, korisnik mora biti uspješan u svakom koraku. U lateralnom mišljenju uspjeh nije potreban za napredak. Jedini uspjeh koji je bitan je onaj na kraju.
Lateralno razmišljanje okupirano je konstantnom potrebom za promjenu obrasca. No, što je zapravo obrazac? Obrazac, tj. šablona je postava informacija na površini uma. To je ponavljajući slijed prirodnih aktivnosti. Obrazac može biti ponavljajući koncept, ideja, misao, slika, zvuk, itd. Jedino pravilo koje obrazac mora pratiti je da je ponavljajući, prepoznatljiv i koristan.

Lateralno mišljenje reorganizira obrasce tako što preslaguje postavu na drugačiji način. Svrha ovoga je naći bolji i učinkovitiji obrazac, kao alternativu, a ne kao način uništavanja prethodno uspostavljenog obrasca. Lateralno mišljenje je stav i metoda korištenja informacija. No, lateralno i vertikalno mišljenje nadopunjuju jedno drugo. Lateralno mišljenje stvara ideje, a vertikalno ih dalje razvija. Lateralno povećava efektivnost vertikalnog mišljenja tako što mu daje veći izbor opcija, a vertikalno mišljenje umnožava učinkovitost lateralnog mišljenja kroz korisnu uporabu stvorenih ideja. Oba razmišljanja su u redu. Jedno nije bolje od drugog. No, kako bi ih koristili što efikasnije, potrebno je poznavati njihove razlike.

2.3. Uporaba lateralnog mišljenja

Jednom kada se lateralno mišljenje usvoji, postaje pasivno, jer kao što je prethodno spomenuto, lateralno razmišljanje je način razmišljanja, a ne akcija. To je važno spomenuti jer mnogi poslovi u svijetu zahtijevaju konstantan tok ideja poput dizajna, arhitekture, inženjerstva, oglasa, znanstvenih

istraživanja itd. Ljudi se pouzdaju u sreću, dašak inspiracije ili mole za dar kreativnosti. No lateralno mišljenje je namjerna nakana stvaranja novih ideja.

Kada se kaže nova ideja, ljudi pretpostave nešto fizičko, neku stvar ili napravu. No, nova ideja može biti i više od toga. Nova ideja je novi način pogleda na stvari, novi način izvedbe neke radnje, novi način organizacije stvari, novi način prezentiranja nečega, itd.[4]
Problem se manifestira kroz nešto što se ima naspram onoga što se želi.

2.3.1. Stvaranje alternativa

Princip lateralnog mišljenja je da bilo koji kut gledanja na stvari je zapravo jedan od mnogih. Ne traži se najkorisniji put, već što više mogućih alternativnih puteva. Tek kad se pojavi obećavajući put, prekida se stvaranje alternativa. Iako je pronađen pravi put, alternative se rade u nadi da se nađe još bolji. Ako bolji put nije pronađen, vraća se na prethodno najbolji. Iako potraga za putem do rješenja može izgledati kao trošenje vremena, bitno je razviti naviku traženja alternativa, umjesto slijepo prihvatiti prvo rješenje na koje naiđemo.[5] Varijacije individualnih interpretacija iste slike prikazuju alternativne puteve prema rješenju. Gledajući tako, svaka situacija gdje ima prostora za napredak može se tretirati kao problem i prostor za napredak.

2.3.2. Izazivanje pretpostavki

Cliché je steroetipna riječ, stereotipan način pogleda ili opisivanja stvari. Cliché-i nisu samu postav ideja, već i same ideje. Pretpostavlja se da su ideje i obrasci to što jesu i da ih se ne može mijenjati no, lateralno razmišljanje izaziva te pretpostavke i pokušava restrukturirati te uzorke. Lateralno mišljenje izlazi van barijera pretpostavki što većina ljudi vidi kao varanje. Kada se prezentira problem, uglavnom su limitacije i barijere pretpostavljene, ali lateralno mišljenje reorganizira sve prezentirane informacije i traži put do rješenja. Zadane limitacije i barijere su najčešće samonametnute. Pri izazivanju pretpostavki, izaziva se potreba za tim barijerama i limitacijama. Zašto se ne pitamo samo kada je odgovor nepoznat, nego i kada je i poznat? Svrha ove tehnike je izmamiti informacije. Nakana je stvoriti nelagodu nakon svakog odgovora i biti nezadovoljan sa svakim odgovorom, tražiti od ispitanika da pogleda dalje od onoga što je prethodno rekao ili napisao. Time se povećava šansa za restrukturaciju uzoraka. Kako bi mogli preživjeti, pretpostavke moraju postojati (nošenje s problemima i situacijama), no sve te pretpostavke su cliché-i koje treba izazivati i tražiti više.

[4] Edward de Bono (1970). *Lateral thinking: creativity step by step*, Harper&Row, Publishers, NY Grand Rapids, Philadelphia
[5] Edward de Bono (1970). *Lateral thinking: creativity step by step*, Harper&Row, Publishers, NY Grand Rapids, Philadelphia

Svaka pretpostavka može biti izazvana. Ništa nije sveto.

Današnji obrazovni sustav zasnivaju se na konstantnoj potrebi da se bude u pravu u svakom trenutku. Greške nisu dozvoljene. Uče se samo točne činjenice, točne upute kako doći do točnih zaključaka. Tu vlada riječ NE i arogantna pretpostavka da je vertikalno razmišljanje dovoljno. Ta potreba da se stalno bude u pravu guši bilo kakve prodore kreativnosti i napretka.

Opasnosti potrebe da budemo neprestano u pravu su:

- biti neprestano u pravu postepeno se razvija strah od grešaka
- biti u pravu je dovoljno
- pogrešna ideja je odmah na početku odbačena ako se ne može opravdati

2.4. Važnost kreativnosti u nastavi likovne kulture

Kreativnost je veliki čimbenik u nastavi i obrazovanju. Kreativnost utječe na identitet učenika. Ovisno o razini kreativnosti učenik oslobađa, izražava i prikazuje svoje jedinstvene pristupe problemima. Važnost leži upravo u jedinstvenosti. Bez pravilnog usmjeravanja, počinju se formirati predvidljivi obrasci te individualnost i potreba za izražavanjem nestaje. Učenici počinju crtati, slikati i oblikovati prve ideje kojih se mogu sjetiti. Vrijeme za igru i istraživanje nestaje. Obrasci prate popularne teme i slike.[6] No, kreativnost je iznimno bitna za pojedinca. Kreativnost nije samo stvaranje slike, romana ili kuće nego stvaranje sebe, stvaranje bolje budućnosti i iskorištavanje prilika koje trenutačno nedostaju.[7]

2.4.1. Razvoj kreativnog odnosno lateralnog mišljenja

Jedan od načina razvoja kreativnosti kod učenika je uporaba lateralnog razmišljanja. Stvaranjem opcija, novih puteva i alternativa te konstantno postavljanje pitanja, proces postaje igra i istraživanje.

2.4.2. Razvoj lateralnog mišljenja u nastavi

EMPIRIJSKI DIO

[6] Pelowski, Leder, & Tinio, (2017) *Creativity in the Visual Arts*

[7] Rod Judkins (2017). Umijeće kreativnog razmišljanja, Školska knjiga

3. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je ukazati učenicima na alternative pristupe u razmišljanju, potaknuti ih na kreativno mišljenje te upoznati učenike s različitim strategijama i pristupima nekom problemu kroz medij filma.

Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja ispitivala su imaginaciju i nošenje s problemom:

- Kako suradnja s drugima utječe na imaginaciju učenika?
- Kakve asocijacije imaju učenici kad čuju određene riječi?
- Jesu li učenici nakon istraživanja napustili stare obrasce?

4. UZORAK ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u nastavi Likovne kulture unutar formalnog obrazovanja, kroz anonimni upitnik s tri osma razreda (8a, 8b i 8c) od kojih je nastavni sadržaj obrađen u 8.a u trajanju od tri nastavna dvosata.

Istraživanje je provedeno na uzorku od četrdeset i jednog učenika osmih razreda osnovne škole, tj. jedanaest učenika koji su provedeni kroz nastavne sate i trideset učenika koji su sudjelovali u anketi.

5. METODE I INSTRUMENTI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno kvalitativnom metodom i akcijskim istraživanjem u tri koraka.

Mjerni instrumenti su pisane bilješke opažanja s nastavnih sati, pisana analiza učeničkih radova, pripremljene vježbe za učenike te brojčana analiza anonimnih anketa. Anketa se sastojala od pet pitanja – četiri pisana i jedan crtački zadatak. Pitanja su ispitivala asocijaciju rješavanja predstavljenog problema te su bila pitanja otvorenog tipa. Uzete su u obzir i bilješke reakcija učenika za vrijeme nastavnog sata. Dobiveni rezultati također su obrađeni kvantitativnom metodom te su prikazani brojčano u postotcima.

Anketno istraživanje je provedeno nakon tri dana. Učenici su bili pozvani odgovoriti na sljedeća pitanja:

- Što ti prvo padne na pamet kad čuješ riječ “obitelj”?
- Navedi prvih pet riječi koje ti padnu na pamet kad čuješ riječ “novac”.
- Što se sve može napraviti s glinom?
- Kako biste vi riješili problem siromaštva u zemlji?.

6. NASTAVNE METODE

U istraživanju su korištene sljedeće nastavne metode: metoda mentalne mape, povezivanje slika i asocijacija, igra s ulogama, oluja ideja, učenička prezentacija, promatranje i analiziranje umjetničkih djela te vlastitih radova, rasprava gdje su učenici analizirali filmove u završnom dvosatu te kolegama davali povratne informacije o radu. Učenici su kroz metodu mentalne mape i oluje ideja u grupama od četvero osmišljavali radnju svojih filmova. Svaka grupa je na svojem papiru scenarija vodila bilješke kroz cijeli proces izrade. Kroz metodu povezivanja slika, učenicima je tijekom nastavnog sata predstavljen niz fotografija i likovnih primjera koji su trebali povezati s prijašnjim iskustvima i asocijacijama. Kroz poziranje, glumu i snimanje filmova, metoda igre uloga bila je najviše zastupljena kroz cijelo istraživanje. Uz metoda učeničke prezentacije, učenici u završnom dvosatu prezentiraju kolegama svoj film, viziju i proces izrade. Prezentacija je popraćena analizom.

7. OPIS TIJEKA ISTRAŽIVANJA

Održana su tri dvosata nastavnih jedinica iz Nastavnog plana i programa za likovnu kulturu (MZOŠ, 2006). Teme nastavnih jedinica bile su Ploha – Ritam, Sklad likova te Rekompozicija i fotomontaža.

Nastava je održana u jednom osmom razredu redovnog osnovnoškolskog obrazovanja. Nastavni satovi koncipirani su kao proces snimanja filma – osmišljavanje i pisanje scenarija, učenička gluma i snimanje, te za kraj, zajedničko prikazivanje i komentiranje rezultata. Uporaba mobitela bila je neophodan dio istraživanja i nastavnih sati.

Ploha - Ritam

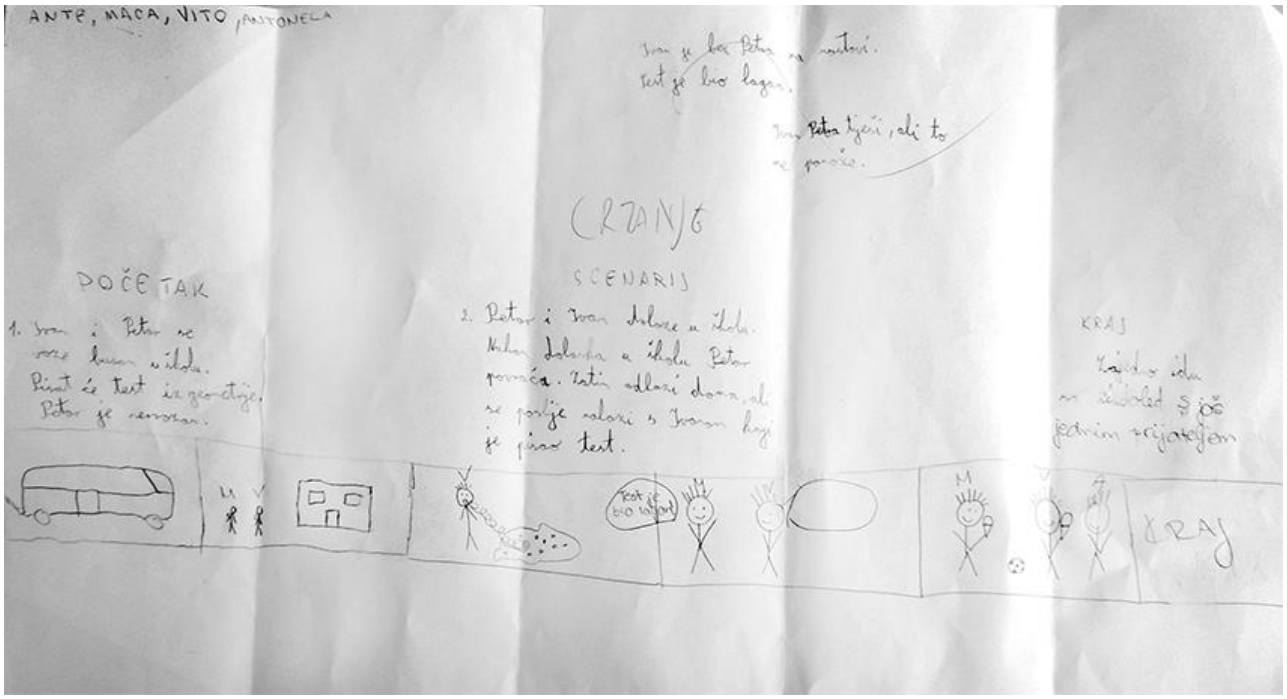
Prvom nastavnom jedinicom pod naslovom Ploha – Ritam, učenici su upoznati s osnovnim obilježjima filma, glumačkom postavom i njenom ulogom. Na samom početku nastave, prije početka šireg istraživanja, učenicima je uručena anonimna anketa s pitanjima (rezultati u prilogu ispod). Nakon što je provedena anketa, započeta je kratka diskusija o filmu, značenju filma, te utjecaju medija na današnju kulturu. Učenicima su prezentirani primjeri klasičnih filmova i njihovih autora. Kroz svaki primjer filma, posebna pažnja skrenuta im je na proizvodnju i filmske tehnike.[8] Učenici su na prvom satu uz kameru mobitela usvojili zakonitosti kadra, rakursa i planova fotografirajući kolege u razredu. Zadatak je bio da jedan od učenika s mobitelom predstavlja snimatelja dok kolega u klupi odglumi odabranu pozu. Ovim postupkom učenici su u parovima ili grupama od troje naučili pto je to kadar, rakurs i planovi. Nakon odrađene nastave učenici su bili podijeljeni u četiri grupe od četvero i objašnjavao im se završni zadatak koji je bio osmišljavanje scenarija za njihov film. Dva učenika su prozvana da iz plastične vrećice nasumce izvuku početak i kraj filma gdje je početak glasio: "*Ivan i Petar se voze busom u školu. Pisat će test iz matematike. Petar je nervozan.*", a kraj: "*Svi zajedno odlaze na sladoled.*" Zadatak grupe je bio osmisliti radnju između ovih događaja na početku i na kraju, odnosno popuniti prazan prostor vlastitim sadržajem i idejama. Kako bi se pokazala raznolikost, svakoj grupi dodijeljen je drugačiji pristup i upute stvaranja scenarija. Scenarij je pisani oblik, no prva grupa je osim pisanja scenarija vodila foto strip/ foto bilješke scena koje bi kasnije bile snimljene u filmu. Druga grupa je vodila video log. Jedan učenik iz grupe kroz cijeli proces smišljanja scenarija dokumentirao je snimanjem uz pomoć kamere mobitela, dok je treća grupa, uz pisanje, crtala strip odnosno scene koje bi kasnije bile u filmu kroz kadrove i balone dijaloga. Posljednja grupa je imala esejski tip pristupa scenariju u kojem detaljno opisuju sve. Zbog manjka vremena učenici nisu stigli završiti scenarije što je rezultiralo nedostatkom analize, usporedbe i objašnjenja radnji scenarija, među grupama pri završetku nastavnog sata. Stoga je učenicima ostalo dovršiti scenarij do kraja kao domaća zadaća.

Sklad likova

U drugoj nastavnoj jedinici "Sklad likova", učenici su usvojili glavna obilježja i vrste te važnost rasporeda likova unutar kompozicija. Uz kratko ponavljanje, učenici su uvedeni u novi nastavni sadržaj: kompoziciju i njenu važnost u umjetnosti. Uz obradu nastavne jedinice, učenici su rješavali uparivanje slika s terminima kompozicije. Cijeli proces bio je popraćen pitanjima. Slijedio je zadatak s fotografiranjem. Stečeno znanje o kompoziciji bilo je potrebno ispitati. Kao na prethodnom satu, jedan učenik je bio snimatelj dok su drugi učenici bili objekti snimanja. Prema

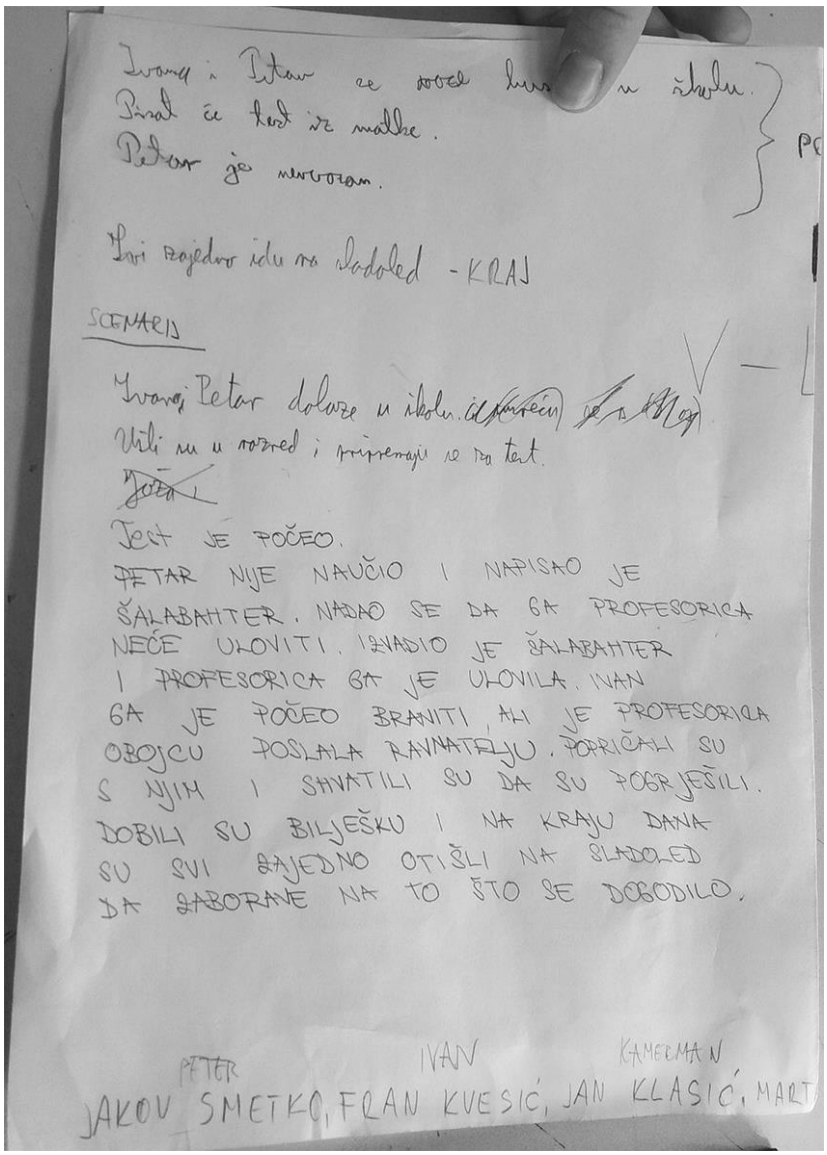
[8] Krešimir Mikić (2001.) Film u nastavi medijske kulture, EDUCA D.O.O.

uputama, učenici su trebali odglumiti jednu od tri teme: *Pobjeda, Zabava i Rastanak* u bilo kojem obliku i pozi. Nakon snimanja i kratkog komentiranja fotografija, slijedila je gluma. Kroz individualni razgovor s grupama, otkrile su se radnje scenarija.

Slika 1. Grupa *Crtanje*

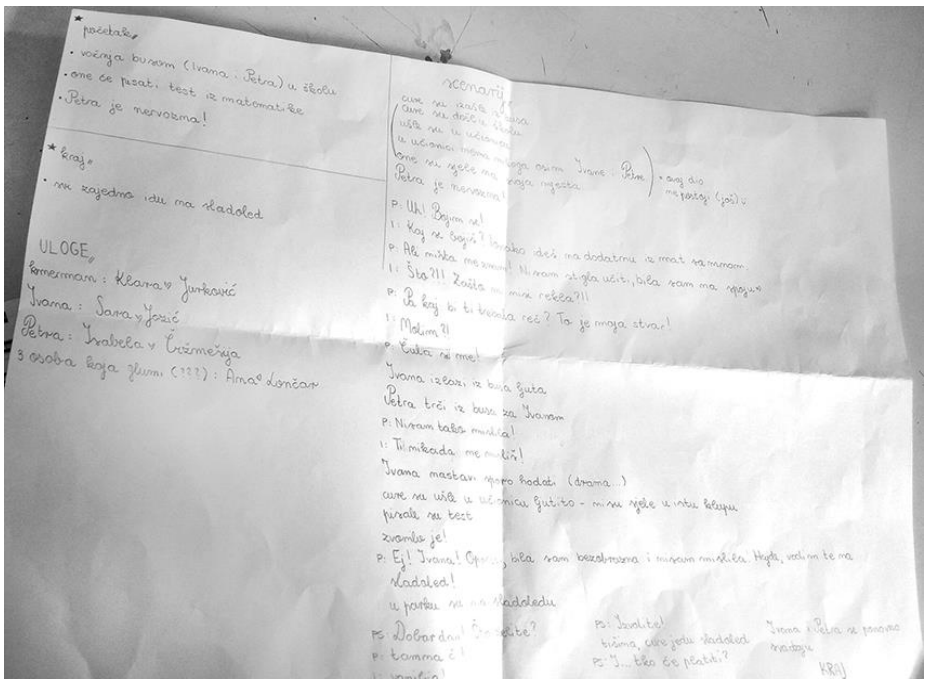
"Petar i Ivan dolaze u školu. Od nervoze, Petru je pozlilo, povraća i odlazi kući. Idući dan Ivan govori Petru kako je ispit bio lagan i da se nije trebao ničega bojati. Zajedno s još jednim prijateljem odlaze na sladoled. Odnos Ivana i Petra je veoma prijateljski. Ivan u busu tješi Petra dok je nervozan."

Slika 2. Grupa *V-log*

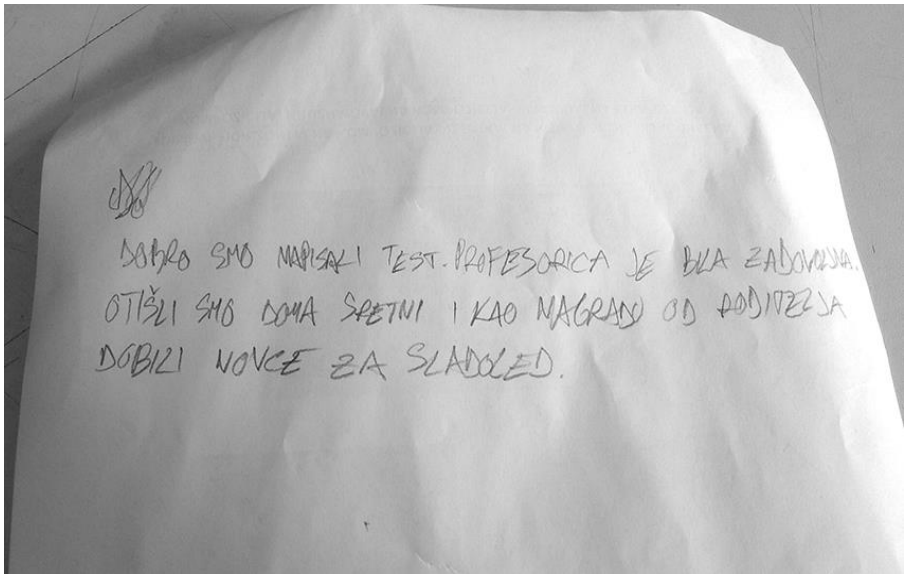
"Petar nije bio spreman za ispit i pripremio je šalabahter za prepisivanje. Profesorica hvata Petra na djelu i spremna je kazniti ga, no Ivan ustaje i brani ga. Profesorica ih obojicu šalje k ravnatelju. Pričali su s njim, shvatili su gdje su pogriješili i dobili su opomenu. Na kraju dana svi zajedno otišli su na sladoled da zaborave na neugodno iskustvo sa sata."

Grupa video loga tj. video dokumentacije prikazala je Petra u drugačijem svijetlu. Ovdje je odnos Petra i Ivana također prijateljski. Ivan brani Petra koji upadne u problem.

Slika 3. Grupa *Pisanje*

Svi članovi ove grupe bile su učenice te Ivan i Petar time postaju Ivana i Petra. Petra govori u strahu Ivani kako nije spremna za ispit na što Ivana samo odgovara da nije bitno. Ovako i onako ide na dodatnu nastavu. Petra joj govori kako nije stigla naučiti jer je bila na spoju što šokira Ivanu. Ivana se ljuti na nju što joj nije rekla za spoj, a Petra joj ljutito govori kako je to njena privatna stvar. Cure ljutito izlaze iz busa i ulaze u učionicu gdje pišu ispit. Nakon ispita Ivana se ispričava Petri, pomire se i sretne odlaze na sladoled. Ovdje se dinamika mijenja. U ovoj priči nastaje svađa, a uvod postaje produbljeniji.

Slika 4. Grupa *Fotografija*

"Petar i Ivan pišu test iz kojeg dobivaju dobre ocjene i pohvalu profesorice. Za nagradu od roditelja dobivaju novce za sladoled. "

Kao i u prethodnom satu, vrijeme je bilo prilično kratko i ograničeno. Grupe su uspjele snimiti zadnje scene svojih filmova, no nije ostalo vremena za analizu i kratki razgovor o snimanju.

Slika 5.a) Rad na satu

Slika 5.b) Rad na satu

Rekompozicija i fotomontaža

U treća i završna nastavna jedinica *"Rekompozicija i fotomontaža*" služila je kao ponavljanje prethodno naučenog i obrada nastavne teme. Učenicima su podijeljene fotografije i četiri zarezane od papira figure. Prvi dio metodičke vježbe bio je ponoviti kompoziciju prikazanu na prezentaciji tako što su izrezane likove postavljali na fotografiju. Nakon toga izmiješali su i postaviti likove unutar okvira po svom vlastitom odabiru i time su stvorili novu kompoziciju u radnju unutar okvira. Rezultat je popraćen fotografiranjem i kratkom diskusijom. Krajem sata, učenici su se okupili u grupe, predstavljali ostatku razreda, gledali, uspoređivali i komentirali snimljene filmove. Za kraj, učenicima je dana ista anketa s prvoga nastavnoga sata za anonimno ispunjavanje.

Tijekom istraživanja primijećeno je da rezultat samog predavanja kao i interes učenika ovisi o kvaliteti, pripremljenosti i organiziranosti predavača.

7.1. Zapažanje tijekom istraživanja u nastavi

Prvi nastavni sat – "*Ploha – Ritam*"

Nastava je drastično bila ubrzana zbog kašnjenja učenika. Primjeri koji su trebali ostaviti najveći dojam nastavnog sadržaja kod učenika su bili gotovo ignorirani. Ugođaj ovoga sata bio je previše opušten i učenici nisu dobro reagirali na predavača. Problemi i reakcije učenika najviše su došli do izražaja kod zadnjeg zadatka. Već u prvoj metodičkoj vježbi pri korištenju mobitela mogle su se vidjeti razlike u pristupu problemu. Prije no što je ukazan zadatak, učenicima su pred pločom kroz projekciju predstavljeni primjeri kadrova, planova i rakursa. Pri izvođenju zadatka veliki broj učenika ponovio je najjednostavnije primjere kadrova, planova i rakursa, ukazujući na liniju manjeg otpora te brzo i jednostavno rješenje problema koji im je bio zadan. Većina učenika nije se ni digla sa stolca na kojem su sjedili. No, bilo je iznimaka. Ostatak učenika iznio je svoja vlastita rješenja. Učenici su kroz svoje postupke odavali veliku dozu nezainteresiranosti, gdje su od planova koji su snimali, većinom bili detalj, krupni, blizu i polublizu plan u skoro identičnim pozama s radnog listića s primjerima (detalj oka, lice, svi glumci su prikazani frontalno i ukočeno) dok su se drugi učenici ustajali i fotografirali se polublizu, američki i srednji plan. Poze su također bile raznovrsnije: nisu bile frontalne i učenici su glumili likove za kameru umjesto slijepog praćenja zadanog obrasca. Kroz diskusije i pitanja, učenici su također odgovarali površno i uštogljeno. Kako se sat bližio kraju, učenici su postajali otvoreniji i opušteniji, no puni potencijal toga nije se vidio

kroz završnu analizu i diskusiju na kraju sata zbog manjka vremena te je dovršavanje scenarija odrađeno kao domaća zadaća.

U procesu izrade scenarija, svaka grupa je imala poteškoće. Grupa crtanja do zadnjih minuta sata nije znala u kojem smjeru krenuti. Niti jedna ideja nije bila zapisana jer su bili zaokupljeni tražeći pravu i završnu verziju priče. Grupa Video log-a također je bila spora, no ova grupa za razliku od ostalih, najviše je ideja promijenila kako bi došla do završne. Grupa *fotografije* bila je najproblematičnija. Samostalan rad je bio nemoguć. Članovi grupe bili su neprestanoj svađi i neslaganju. Najmarljivija i najsložnija grupa je upravo bila zadnja *esejska* grupa.

Drugi nastavni sat – "*Sklad likova*"
Tijekom predavanja i ukazivanja na primjere, ista grupa učenika, kao i na prethodnom nastavnom satu, vrlo površno je odgovarala na pitanja. Odgovori su bili brzi i bez razmišljanja. Veliki postotak učenika bio je vrlo nezainteresiran i šablonski je pristupao problemima. Kod metodičke vježbe snimanja većina ih je snimila horizontalne i vertikalne kompozicije. Poze koje su zauzeli bile su u potpunosti krute (samo su stajali). Ostatak učenika bio je hrabriji i odlučio se za piramidalne i dijagonalne kompozicije. Ova grupa učenika, kao i u prethodnom satu, prštala je karakterom i glumom. Na veliko iznenađenje svih, učenici su dovršili scenarije koji im je ostao nedovršen s prijašnjeg sata.

Promatrajući tempo i karakter razreda s prvog sata, učenicima je za glavni zadatak drugog sata omogućeno puno više vremena. U dijelu sata glume i snimanja učenici se otvaraju. Postaju puno pristupačniji i susretljiviji. Rade potpuno samostalno i pomoć im nije bila potrebna.

Grupa *crtanje* kroz prvi nastavni dvosat imala je velike poteškoće sa smišljanjem scenarija no snašla se i osmislila kreativnu sredinu priče. Grupa eseja jasno se isticala od ostalih. Učenice su napisale sve. Od kratkih bilješki, popisa glumaca i uloga, dijaloga, radnji do opisa određenih emocija specifičnih scena.

Grupa *fotografije* bila je najproblematičnija. Ne samo da su konstantno imali učenika manje zbog izostanaka, već su se većinu vremena svađali. Među njima je bio učenik koji je pružao otpor suradnji i kolegama u razredu, vječito tražeći pažnju. Osim navedenog, oni su jedina grupa koja nije za zadaću završila scenarij. Ono što su tijekom drugog sata napisali, bilo je ubrzano, bez razmišljanja i nekreativno. Ono što je na kraju napisano, bilo je uz pomoć kolege druge grupe.

U ove četiri grupe vide se četiri različita tijeka misli, od agresije do prijateljstva. Nakon pregledanih scenarija, na red je stigao najzabavniji dio sata – snimanje filma i gluma. Učenici su se potpuno otvorili. Pokazali su solidarnost prema drugima. Svaka grupa zauzimala je svoj kutak učionice. Svi su surađivali i poticali druge na rad. Uz sve probleme koje je grupa *fotografije* stvarala, na kraju je odglumila film, no zbog tihog govora i blage galame u učionici morala je ponoviti snimanje. Iako je bilo svađe, odlučili su napraviti kompromis i odraditi zadatak do kraja. Grupa *pisanja* bila je „u svojem elementu“. Za razliku od grupe *fotografije* koja je snimala sve u jednoj kadru (bez rezova), učenice su se zabavljale s kamerom. Ispravljale su jedna drugu, pomagale si, a kada se dogodila greška, ponavljale bi scenu.

Treći nastavni sat – *"Rekompozicija i fotomontaža"*
Već kod ponavljanja se vidi promjena u odnosu na prethodne satove. Učenici počinju razmišljati te kroz prisjećanje i pomaganje drugih točno odgovaraju na pitanja učitelja.

8. ANALIZA REZULTATA I RASPRAVA

Anketno istraživanje je provedeno nakon tri dana. Učenici su bili pozvani odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Što ti prvo padne na pamet kad čuješ riječ “obitelj”?
2. Navedi prvih pet riječi koje ti padnu na pamet kad čuješ riječ “novac”.
3. Što se sve može napraviti s glinom?
4. Kako bi vi riješili problem siromaštva u zemlji?

Učenici su također bili pozvani nacrtati 3 crteža s jednim trokutom, jednim kvadratom I jednom kružnicom.

Rezultati istraživanja pokazali su da je u dva od tri razreda najčešća riječ koja učenicima padne na pamet riječ *ljubav*, dok su u trećem razredu to riječi *mama* i *tata*.

Kad se izgovori riječ *novac*, najčešće ima na pamet padnu riječi *moć, bogatstvo, dolari/euri I kovanice* odnosno *novčanice*.

Iz gline najčešće mogu napraviti *sve što požele*, a problem siromaštva rješavali bi tako da zaposle ljude, povećaju im plaće ili im jednostavno podijele novac.

Pri ponovljenom istraživanju učenika 8a razreda, primjećuje se da se njihove percepcije pojmova obitelj, novac i oblikovanje gline nisu promijenile. I dalje je dominantan pojam pri pomisli na obitelj ljubav. Pri pomisli na novac prva impresija je moć I bogatstvo, a iz gline mogu napraviti gotovo sve.

Detaljni rezultati istraživanja po razredima dani su u nastavku.

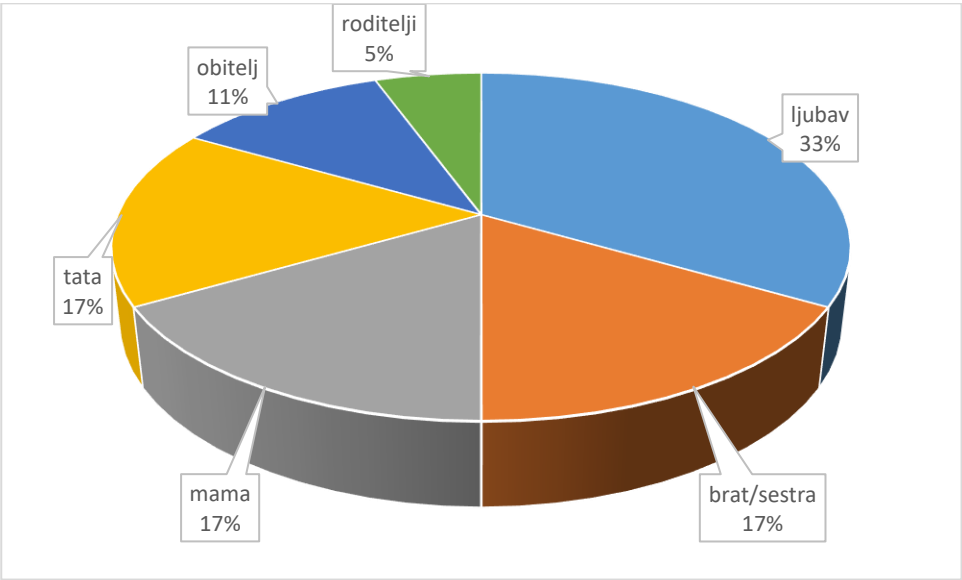
8.1. ISTRAŽIVANJE PROVEDENO U 8a RAZREDU

Anketirano je 11 učenika.

1. Što ti prvo padne na pamet kad čuješ riječ "obitelj?

Najviše učenika (33%) prvo pomisli na riječ *ljubav*, a zatim na riječi mama, tata, brat i sestra.

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
Ljubav	**6**	**33,33**
brat/sestra	3	16,67
Mama	3	16,67
Tata	3	16,67
Obitelj	2	11,11
Roditelji	1	5,56
Ukupno	18	100

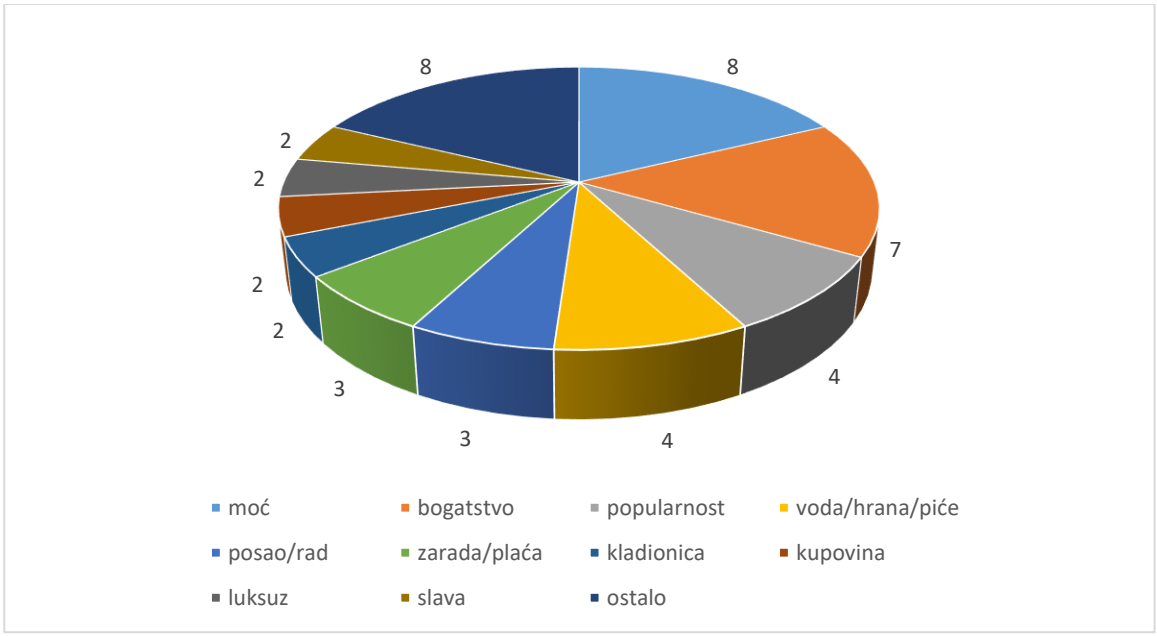

2. Prvih pet riječi koji vam padnu na pamet kad čuješ riječ "novac"

Najviše učenika na riječ „novac“ prvo pomisli na *moć* (17,78%), zatim na *bogatstvo* (15,56%).

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
Moć	**8**	**17,78**
Bogatstvo	7	15,56
Popularnost	4	8,89
voda/hrana/piće	4	8,89
posao/rad	3	6,67
zarada/plaća	3	6,67
Kladionica	2	4,44
Kupovina	2	4,44
Luksuz	2	4,44
Slava	2	4,44
Ostalo	8	17,6
Ukupno	45	100

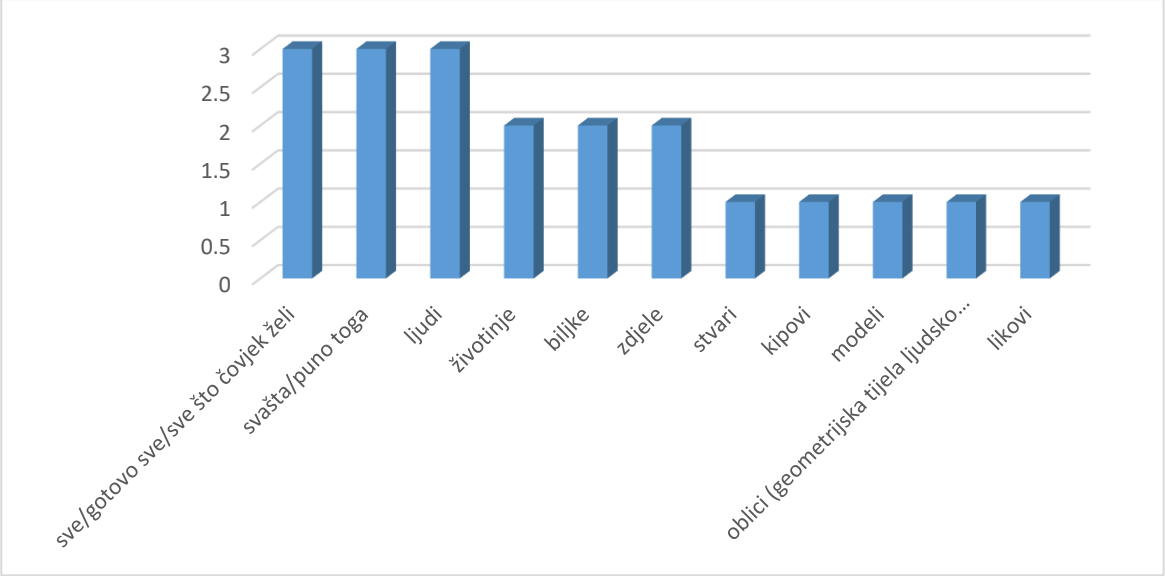
Napomena: u kategoriji Ostalo su pojmovi koji se javljaju samo jednom, a to su marke/novac, odjeća, papir, sigurnost, siromaštvo, sreća, stvari I škrtost**.**

3. Što se sve može napraviti s glinom?

Učenici u 15% slučajeva smatraju da s glinom mogu napraviti sve što pože, odnosno svašta.

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
sve/gotovo sve/sve što čovjek želi	**3**	**15**
svašta/puno toga	**3**	**15**
Ljudi	**3**	**15**
Životinje	2	10
Biljke	2	10
Zdjele	2	10
Stvari	1	5
Kipovi	1	5
Modeli	1	5
oblici (geometrijska tijela ljudsko tijelo)	1	5
Likovi	1	5
Ukupno	20	100

4. Kako bi vi riješili problem siromaštva u zemlji?

Najviše anketiranih učenika dalo bi siromašnima novac i zaposlilo ih.

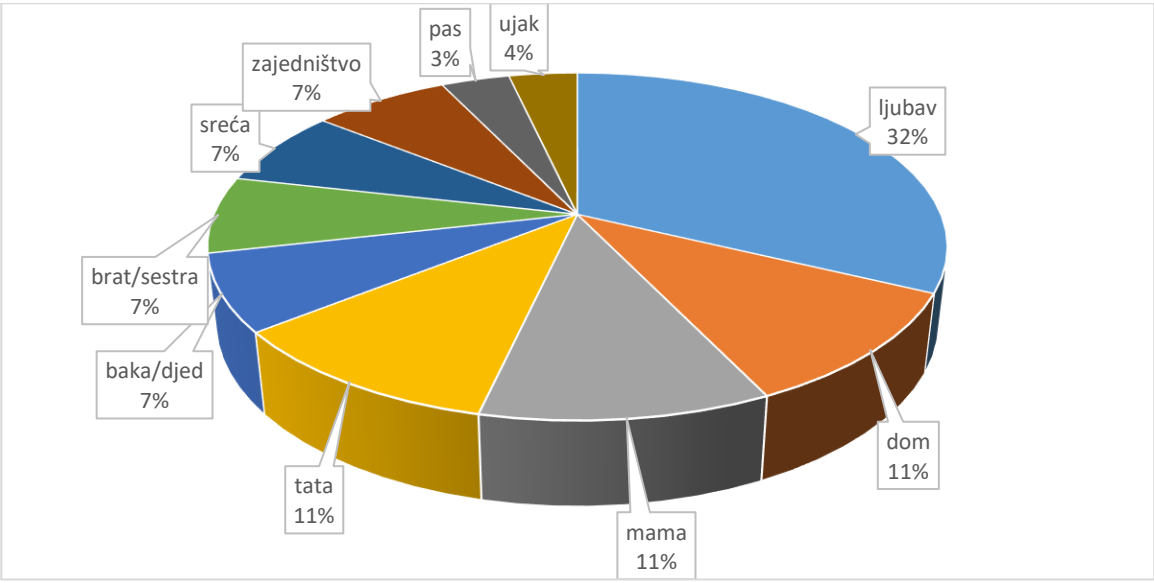
8.2. ISTRAŽIVANJE PROVEDENO U 8b RAZREDU

Anketirano je 12 učenika.

1. Što ti prvo padne na pamet kad čuješ riječ “obitelj?

Najviše učenika (32,14%) prvo pomisli na riječ ljubav kad se spomene „obitelj“. Zatim na dom, mama i tata (u 10,71% slučajeva).

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
Ljubav	**9**	**32,14**
Dom	3	10,71
Mama	3	10,71
Tata	3	10,71
baka/djed	2	7,14
brat/sestra	2	7,14
Sreća	2	7,14
Zajedništvo	2	7,14
pas	1	3,57
Ujak	1	3,57
Ukupno	28	100,00

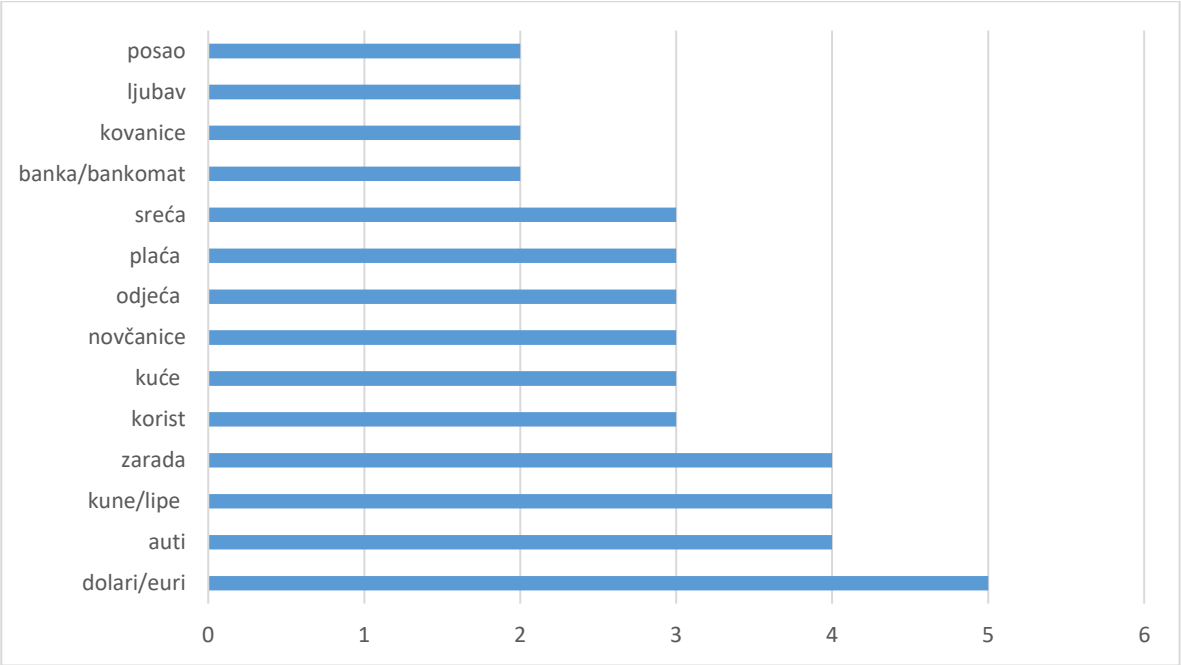
2. Prvih pet riječi koji vam padnu na pamet kad čuješ riječ “novac”.

Učenici u najvećem broju riječju „novac“ budu asocirani na pojmove dolari/euri, (9,43%), zatim, auti, zgrade i kune/lipe (u 7,55% slučajeva).

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
dolari/euri	**5**	**9,43**
Auti	4	7,55
kune/lipe	4	7,55
Zarada	4	7,55
Korist	3	5,66
kuće	3	5,66
Novčanice	3	5,66
odjeća	3	5,66
plaća	3	5,66
Sreća	3	5,66
banka/bankomat	2	3,77
Kovanice	2	3,77
Ljubav	2	3,77
Posao	2	3,77
Ostalo	10	18,9
Ukupno		100,00

Napomena: navedeni su samo pojmovi koji se javljaju dva ili više puta.

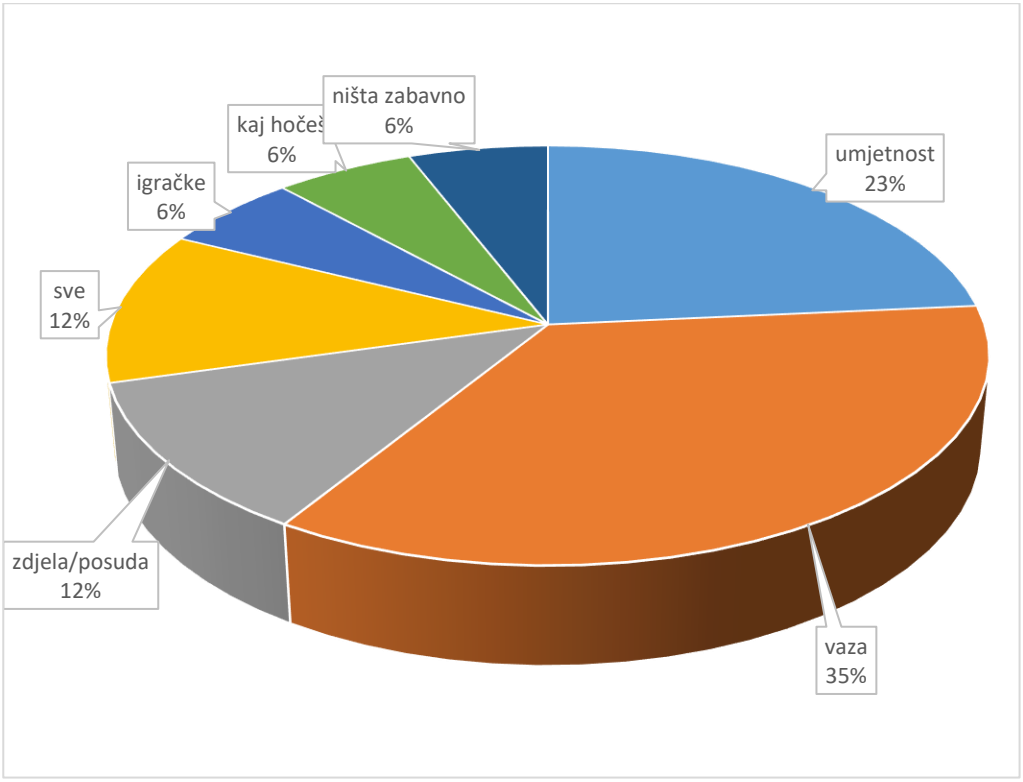
Pojmovi koji su samo jednom navedeni su: Dijamanti, hrana, loše stvari, luksuz, mobitel, moć, slava, propast I šoping. Oni su sadržani u kategoriji Ostalo.

3. Što se sve može napraviti s glinom?

Najviše učenika izjavilo je da iz gline mogu napraviti vazu (35,29%).

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
vaza	**6**	**35,29**
umjetnost	4	23,53
zdjela/posuda	2	11,76
sve	2	11,76
igračke	1	5,88
„kaj hoćeš“	1	5,88
ništa zabavno	1	5,88
Ukupno	17	100,00

4. Kako bi vi riješili problem siromaštva u zemlji?

Uglavnom bi smanjili porez, podigli plaće i zaposlili ljude.

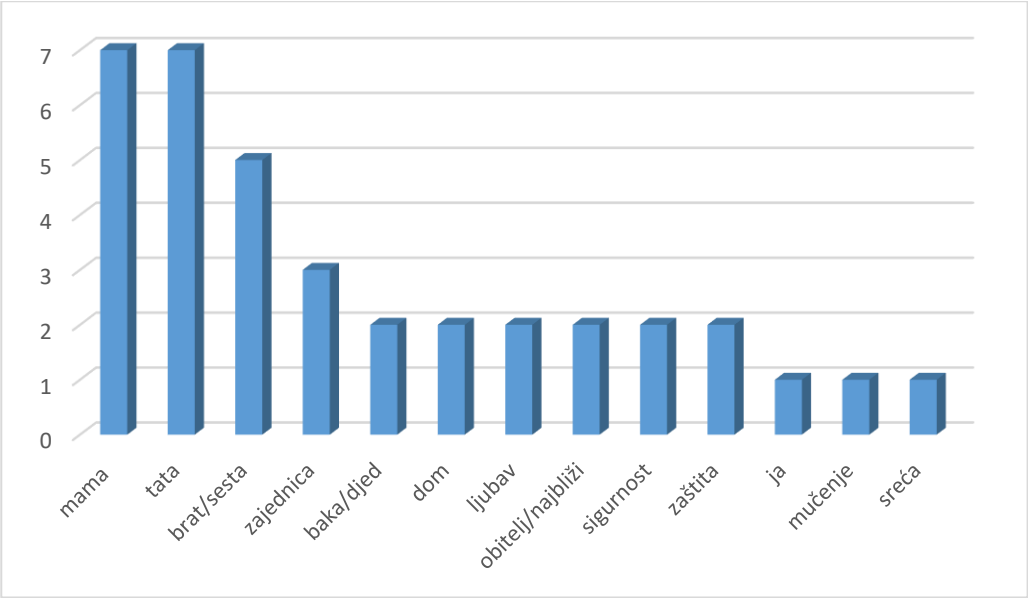
8.3. ISTRAŽIVANJE PROVEDENO U 8c RAZREDU.

U istraživanju je sudjelovalo 18 učenika.

1. Što ti prvo padne na pamet kad čuješ riječ “obitelj”?

Najviše učenika kad čuju riječ „obitelj“ pomisle na pojmove mama (18,92%) i tata (18,92%).

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
mama	**7**	**18,92**
tata	**7**	**18,92**
brat/sestra	5	13,51
zajednica	3	8,11
baka/djed	2	5,41
dom	2	5,41
ljubav	2	5,41
obitelj/najbliži	2	5,41
sigurnost	2	5,41
zaštita	2	5,41
ja	1	2,70
mučenje	1	2,70
sreća	1	2,70
Ukupno	37	100,00

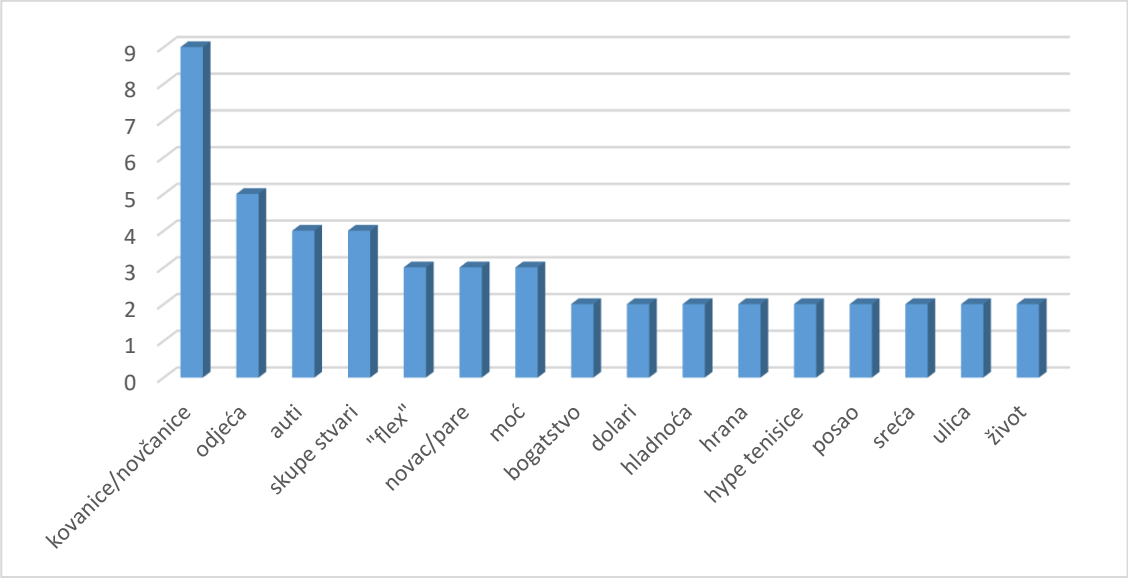

2. Prvih pet riječi koje ti padnu na pamet kad čuješ riječ “novac”.

Kad se spomene riječ „novac“ učenici u najviše slučajeva (13,43%) pomisle na kovanice odnosno novčanice.

Riječ	Broj pojmova	Struktura u postotcima
kovanice/novčanice	**9**	**13,43**
Odjeća	5	7,46
Auti	4	5,97
skupe stvari	4	5,97
"flex"	3	4,48
novac/pare	3	4,48
Moć	3	4,48
Bogatstvo	2	2,99
Dolari	2	2,99
Hladnoća	2	2,99
Hrana	2	2,99
hype tenisice	2	2,99
Posao	2	2,99
Sreća	2	2,99
Ulica	2	2,99
Život	2	2,99
Ostalo	18	26,87
Ukupno		100,00

Napomena: u kategoriji Ostalo navedeni su pojmovi koji se pojavljuju samo jednom.

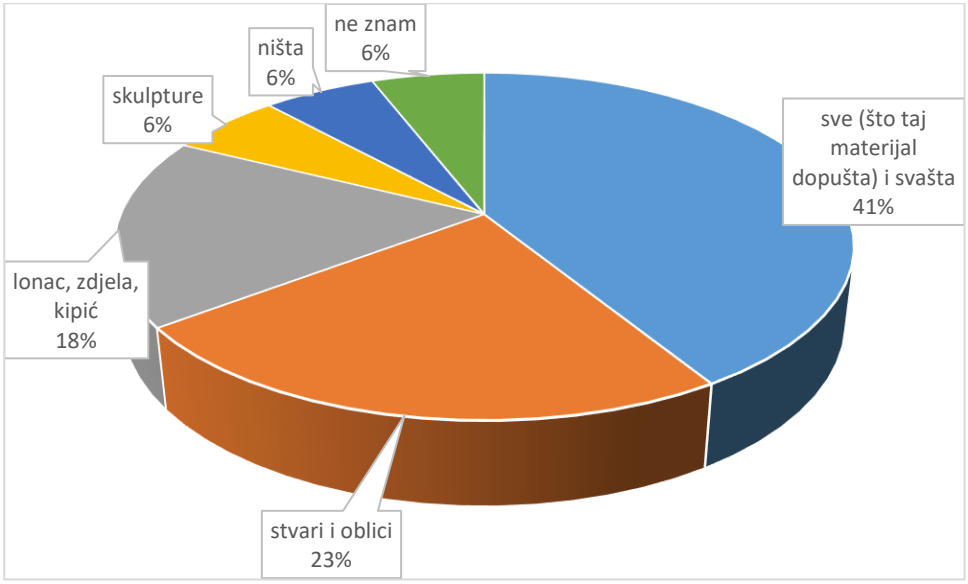
Od ostalih pojmova spominju se gitara, idiotic, iskorištavanje, krivotvorenje, kune/marke, kupovina, luksuz, ostvarenje snova, papir, piće, pljačka, pokvarenost, punina, roditelji, sebičnost I suprem.

3. Što se sve može napraviti s glinom?

   Najviše učenika (41,18% njih) smatra da iz gline može napraviti sve i svašta.

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
sve (što taj materijal dopušta) i svašta	**7**	**41,18**
stvari i oblici	4	23,53
lonac, zdjela, kipić	3	17,65
Skulpture	1	5,88
ništa	1	5,88
ne znam	1	5,88
Ukupno	17	100,00

4. Kako bi vi riješili problem siromaštva u zemlji?

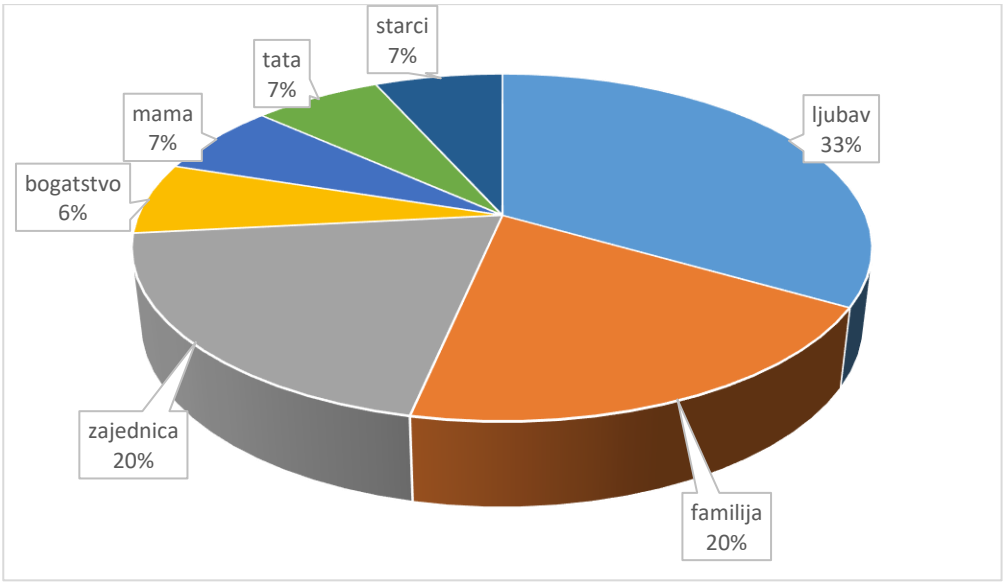
Potpuno različito razmišljanje u odnosu na ostale anketirane učenike u ostalim razredima. Ističu se odgovori: “Možda jednom napišem o tome pjesmu”, “ne znam”, “ništa” I dr.

8.4. ISTRAŽIVANJE PROVEDENO U 8a RAZREDU – Ponovljeno istraživanje

1. Što ti prvo padne na pamet kad čuješ riječ “Obitelj“?

Najviše učenika (33,33%) prvo pomisli na ljubav kad se spomene riječ „Obitelj“.

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
Ljubav	**5**	**33,33**
Familija	3	20,00
Zajednica	3	20,00
Bogatstvo	1	6,67
Mama	1	6,67
Tata	1	6,67
Starci	1	6,67
Ukupno	15	100,00

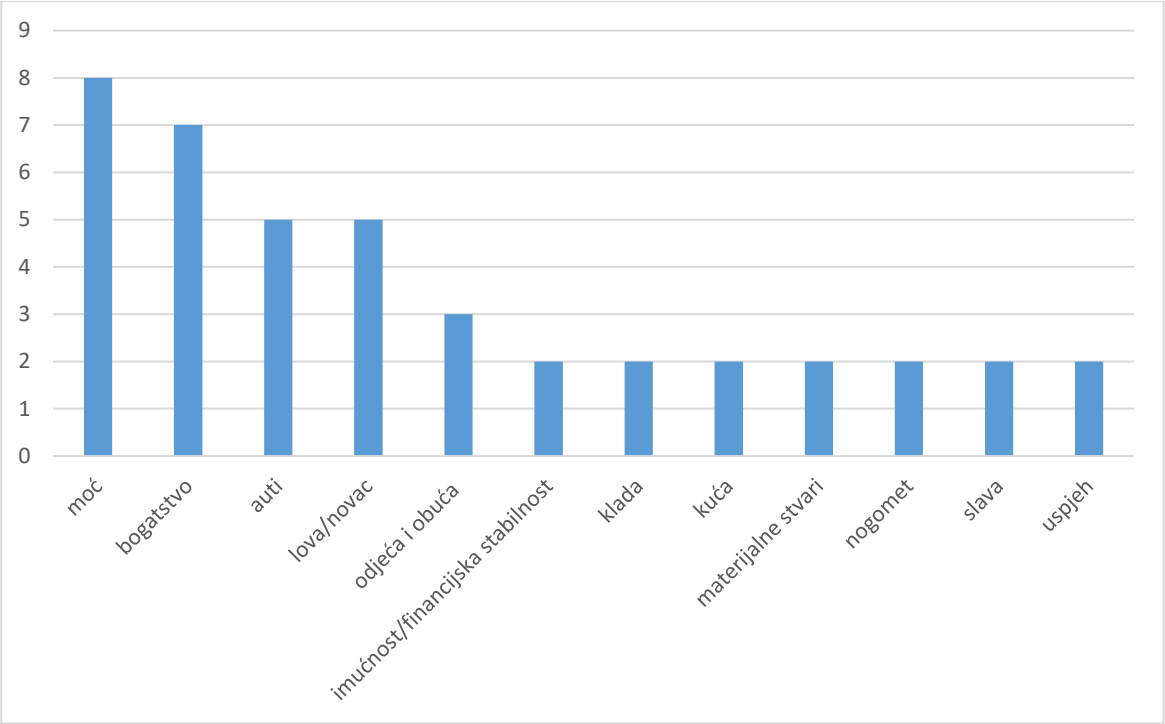

2. Prvih pet riječi koje ti padnu na pamet kad čuješ riječ “novac”.

Pojmovi koji im prvi padnu na pamet kad se čuje riječ „novac“ su moć (u 14,55% slučajeva) i bogatstvo (12,73% slučajeva).

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
Moć	**8**	**14,55**
Bogatstvo	7	12,73
Auti	5	9,09
lova/novac	5	9,09
odjeća i obuća	3	5,45
imućnost/financijska stabilnost	2	3,64
Klada	2	3,64
Kuća	2	3,64
materijalne stvari	2	3,64
Nogomet	2	3,64
Slava	2	3,64
Uspjeh	2	3,64
Ostalo	13	23,64
	55	100,00

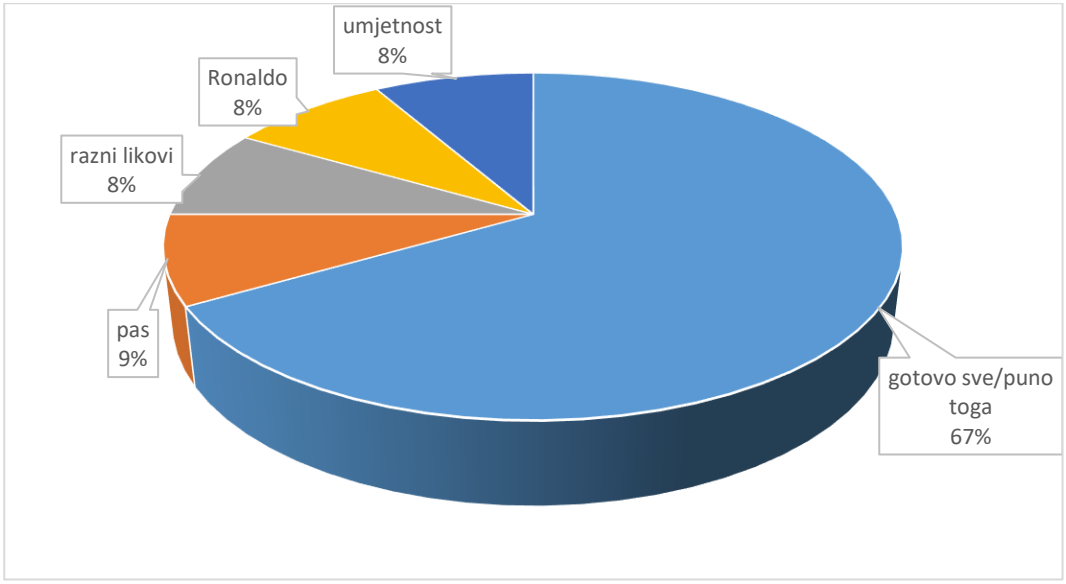
Napomena: trinaest pojmova koji se pojavljuju samo jednom a to su: film, izgled, luksuz, ljubav, pamet, plaća, putovanje, radost, Ronaldo, skupe stvari, snaga, shoping i vodka.

3. Što se sve može napraviti s glinom?

U 66,67% slučajeva učenici smatraju da se glinom može napraviti gotovo sve, odnosno puno toga.

Pojam	Broj pojmova	Struktura u postotcima
gotovo sve/puno toga	**8**	**66,67**
Pas	1	8,33
razni likovi	1	8,33
Ronaldo	1	8,33
Umjetnost	1	8,33
Ukupno	12	100,00

4. Kako bi vi riješili problem siromaštva u zemlji?

Anketirani učenici uglavnom bi siromašnima podijelili besplatnu hranu, dali im novac koji bi prije toga uzeli bogatima, proveli bi reforme i povećali place.

8.5. Analiza radova učenika

8.5.1. Analiza filmova

Filmovi su snimani u učionici i hodniku ispred učionice.

Scene film grupe *esej* u trajanju od jedne minute, snimljen su u više pokušaja. Film prati dvije učenice u vožnji busom. Za vrijeme vožnje, učenice se posvađaju i ljutito dolaze u školu pisati ispit. Prije samog ispita, učenice se pomire i ispričaju jedna drugoj. U sceni pisanja ispita, pojavljuje se treća učenica koja glumi učiteljicu. Nakon završenog ispita, učenice dobivaju ocjenu i odlaze na sladoled. Scena svađe i ljutnje kroz film je prikazna vrlo vjerno u uvjerljivo jer su učenice te scene ponavljale u više navrata. Intonacije i izrazi lica su trebali izgledati prirodno i uvjerljivo. Scene voženje autobusom snimane su u sredini učionice gdje su učenice pripremile dva stolca koji bi predstavljali sjedala autobusa. Nakon scene autobusa, učenice napuštaju učionicu tj. bus i prelaze u hodniku ispred učionice.Isprika i pomirenje dešava se uz hodnik što ujedno predstavlja kretnju prema razredu koji se nalazi na katu škole. Grupa esej osim izmjene planova (od krupnog pa skroz do srednjeg plana) i ponavljanja scene kroz ovaj film pokazala je i svoju vještinu naracije kroz prikaz i važnost prostora snimanja.

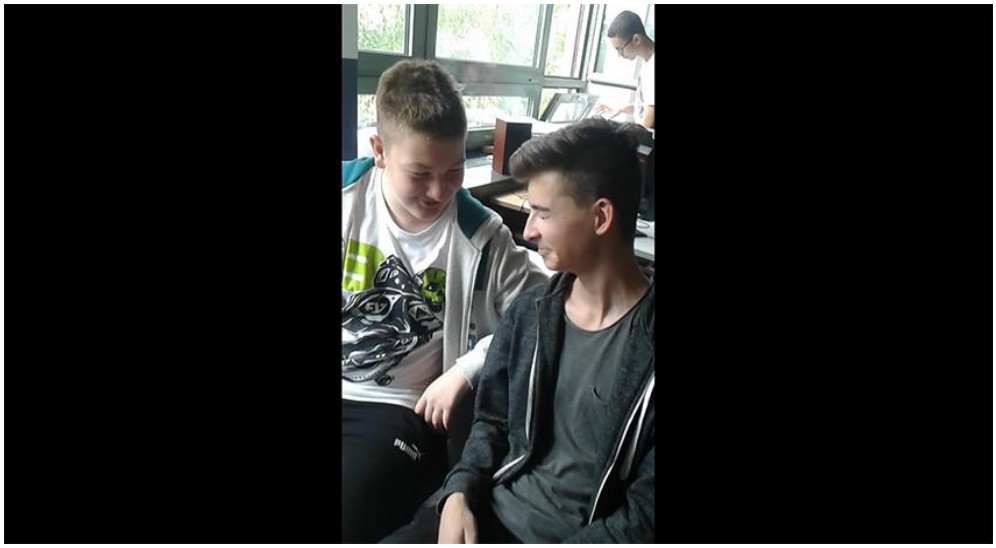

Slika 6. a) Film grupe *esej*

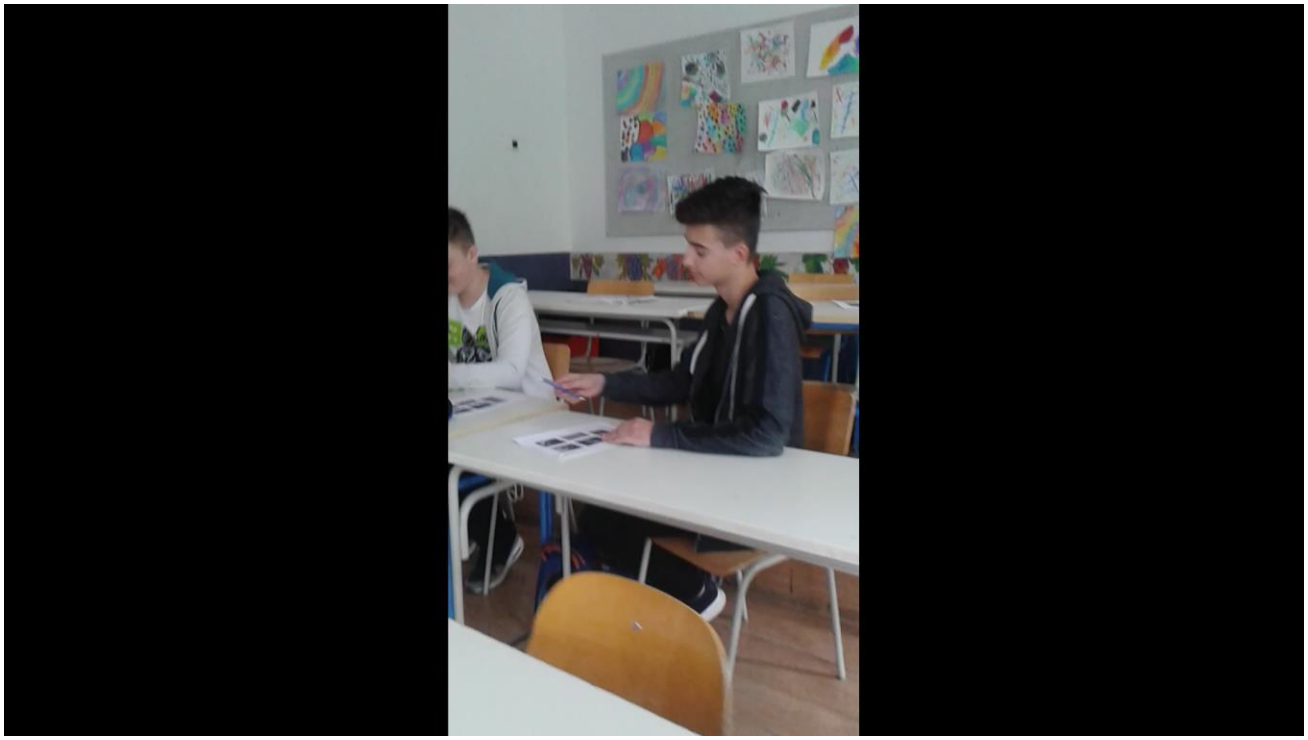

Slika 6. b) Film grupe *esej*

Scene film grupe *fotografija* u trajanju od dvije minute, snimljen su u jednom pokušaja tj. film je sniman u neprekinutom radu kamere. Film prati dva učenika u busu. Uz kratki razgovor, učenici se sele u učionicu gdje pišu ispit. Nakon riješenog ispita, učenici na trenutak izlaze van učionice kako bi pričekali rezultate. Nakon rezultata učenici zajedno odlaze na sladoled. Ova grupa svoj film je snimala dva puta. Prvi pokušaj se moramo ponoviti jer su glumci bili pre tihi i nisu se čuli od pričanja ostatka razreda. Veliki naglas ovog film je bio pisanje ispita. Učenici su domišljato iskoristili prazan radni list s nastavnog sata kao ispite. Radnja filma snimljena je u potpunosti u učionici. Iako su učenici nakon završenog ispita izašli van učionice, kamera je ostala snimati u učionici. Film je ponajviše sniman u polu-blizu i američkom planu. Ova grupa imala je člana manje te zato samo dva učenika glume u njemu. I ako je u procesu snimanja manjak motivacije usporavao izradu filma, film je ipak snimljen sa zanimljiv pristupom.

Slika 6.c) Film grupe *fotografije*

Slika 6.d) Film grupe *fotografije*

Scene film grupe *video* loga u trajanju od četiri minute, snimljen su u više pokušaja. U ovom filmu, učenici preskaču radnju u busu i započinju snimanje s dva učenika koji ulaze u učionicu pisati ispit. Učenika nastavnik hvata kako prepisuje tijekom ispita te ga drugi učenik počinje braniti. Izbiva kratka prepirka i oboje su poslani na razgovor kod ravnatelja. Pričali su s njim, shvatili su gdje su pogriješili i dobili su opomenu. Na kraju dana svi zajedno otišli su na sladoled da zaborave na neugodno iskustvo sa sata. Prva i najveća razlika od drugih grupa je to što u ovom filmu jedna član grupe glumi dvije osobe. Ravnatelja i učenika. Kao i s grupom esej, grupa video loga stavlja veliki naglasak na glumu, izraze lica i smještaj u prostoru filma. Film započinje sa učenicima koji ulaze u učionicu kako bi pisali ispit. Nakon svađe s nastavnikom, radnja se seli u kabinet ravnatelja koji se snimao u hodniku van učione na klupama. Razlika kadrova varirala je od krupnog sve do srednjeg.

Slika 6. e) Film grupe *v-loga*

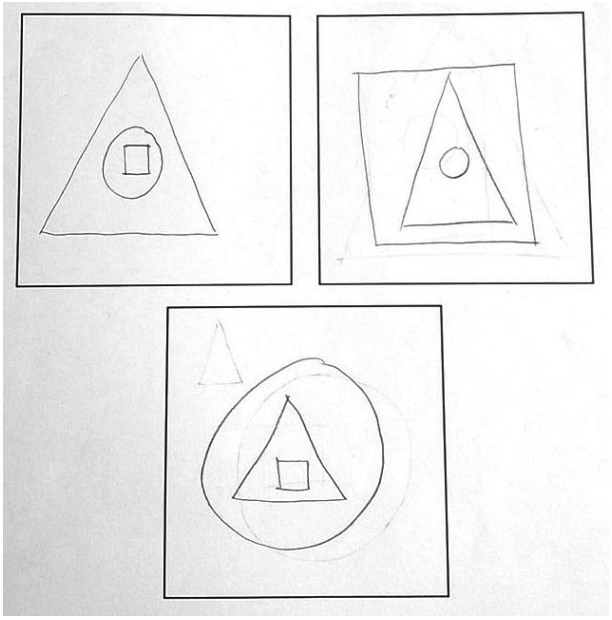

Slika 6. f) Film grupe *v-loga*

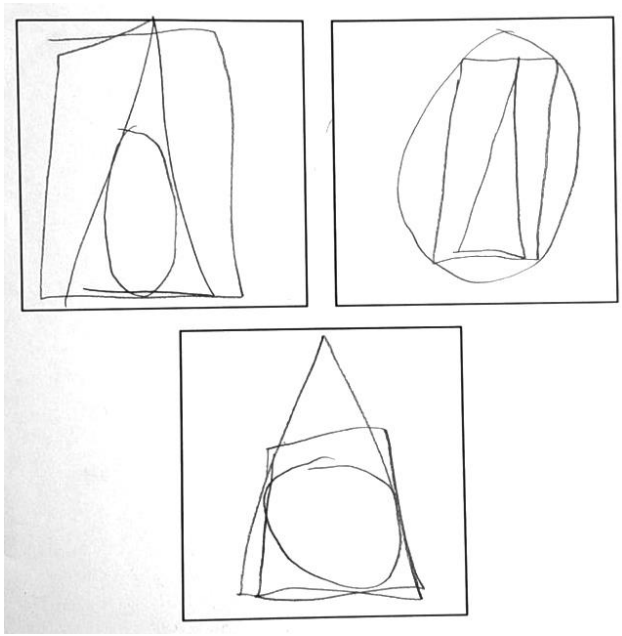
8.5.2. Analiza anketa

5. Nacrtaj 3 crteža s jednim trokutom, jednim kvadratom i jednom kružnicom.

Iako je crteža bilo mnogo, pri analizi radova ističe se zajedničko prvo i nekreativno rješenje problema. Gotovo svi radovi 8.a razreda pratili su isti obrazac: učenici su naslagivali geometrijske likove jedan preko drugoga. Varijacije tog obrasca su dakako postojale. Kod nekih je kvadrat je bio dominantni lik unutar kojeg su postavljeni trokut i kružnice, kod drugih je pak trokut bio taj koji je dominantan no obrazac je jasan. Svi trokuti koji su crtani bili su uspravno crtani.

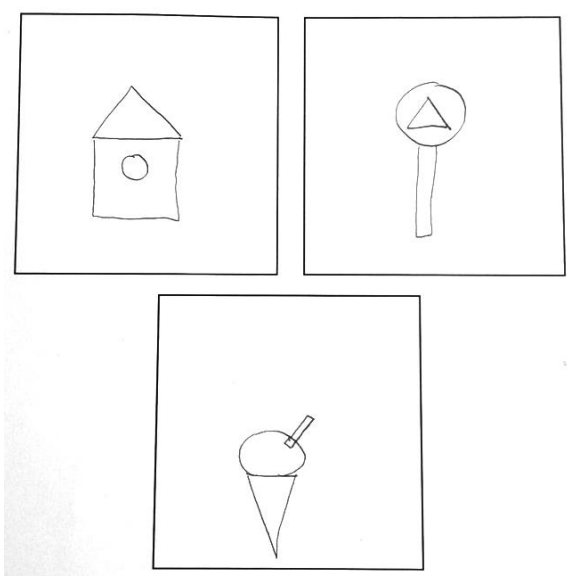
Slika 7.

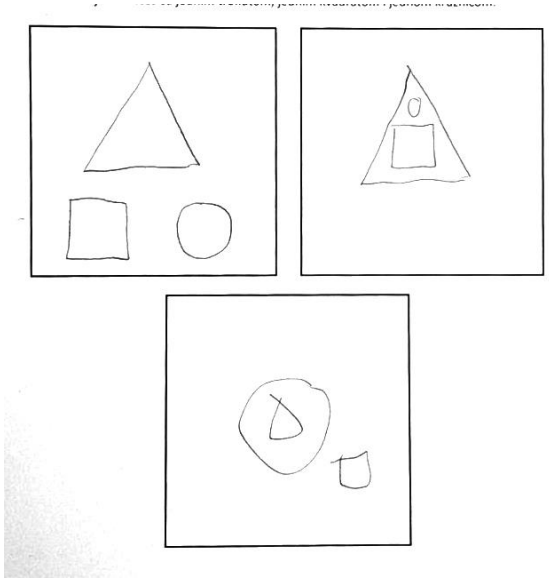
Slika 8.

Naravno, postoji su izuzetci no tih radova bilo je vrlo malo. Par učenika crtalo je van šablone. Crteži poput kuće s kružnim prozorima, korneti sladoleda i prometni znakovi. Rješenja na crtežu slike 10. prikazuje odvojene likove i svako od tri rješenja je originalno, niti jedno nije varijacija na drugo.

Pri ponovljenom ispunjavanju upitnika nije uočen značajni pomak u izražavanju kreativnosti. Svi radovi ponovi su rješenja s prethodnog sata. Identični geometrijski likovi koji se pravilo preklapaju jedan na drugoga. Varijacije tog obrasca su još uvijek postojale. Kod nekih kvadrat je ponovo bio dominantni lik unutar kojeg su postavljeni trokut i kružnice, kod drugih je pak trokut bio taj koji je dominantan no obrazac je jasan. Svi trokuti koji su crtani također su uspravno crtani.

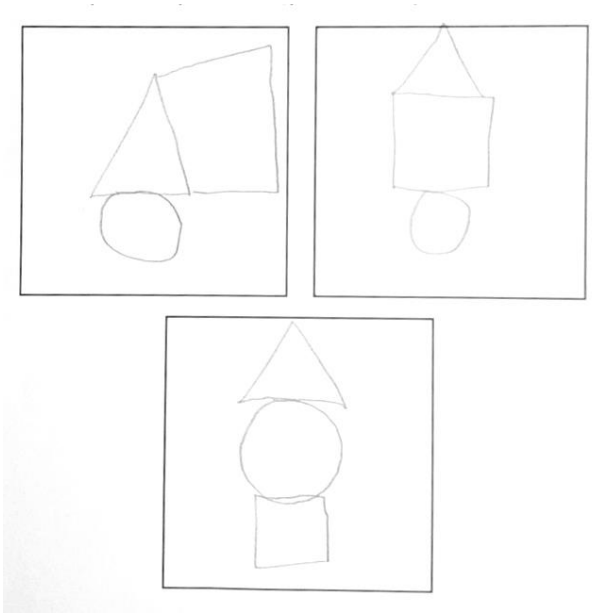

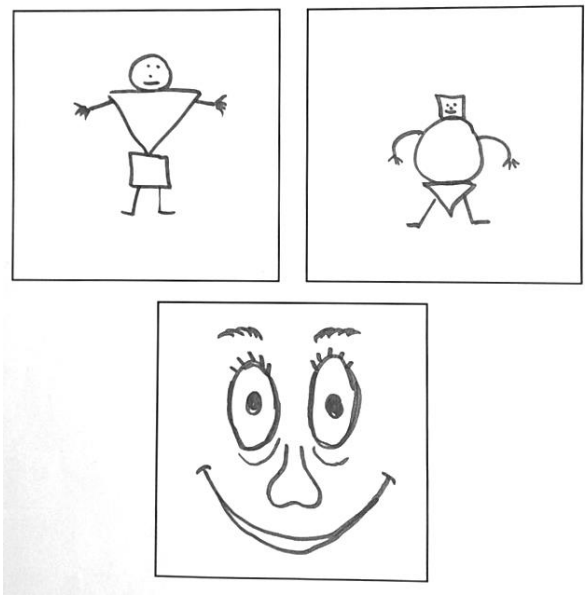
Slika 9.

Slika 10.

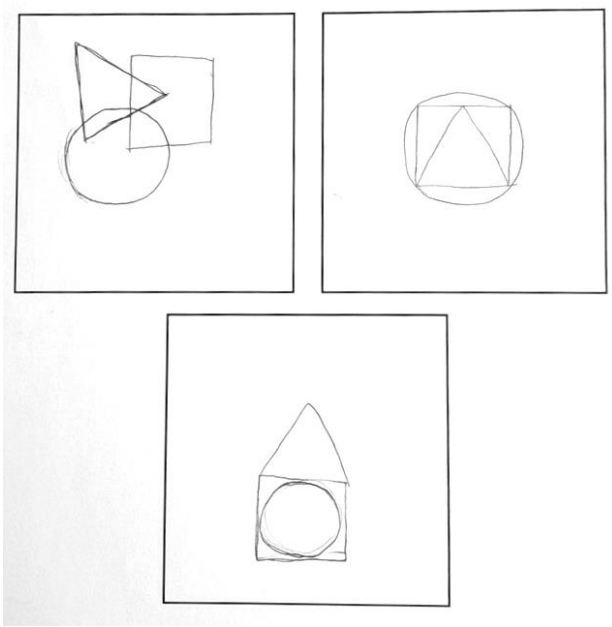
8.b razred imao je vrlo kreativna rješenja. Radovi su varirali i nisu pratili šablone. Od kuća do ljudskih figura. Iako su bila kreativna, neka rješenja nisu pratila upute zadatak. Rješenja poput crtanja samo jednog geometrijskog lika unutar svakog kvadrata No i ta rješenja su također šablonski odrađena. Geometrijski likovi crtani su u središtima zadanih kvadrata. Drugu su rješenja koristile geometrijske likove za izradu ljudskih figura umnažanjem trokuta kao nogama i prstima, kvadratom za torzom i rukama te kružnicom za glavu , sunca od kružnice i brojnih trokuta kao zraka sunca do kuće kvadratnog oblika sa trokutastim krovom i kružnicom umjesto sunca.

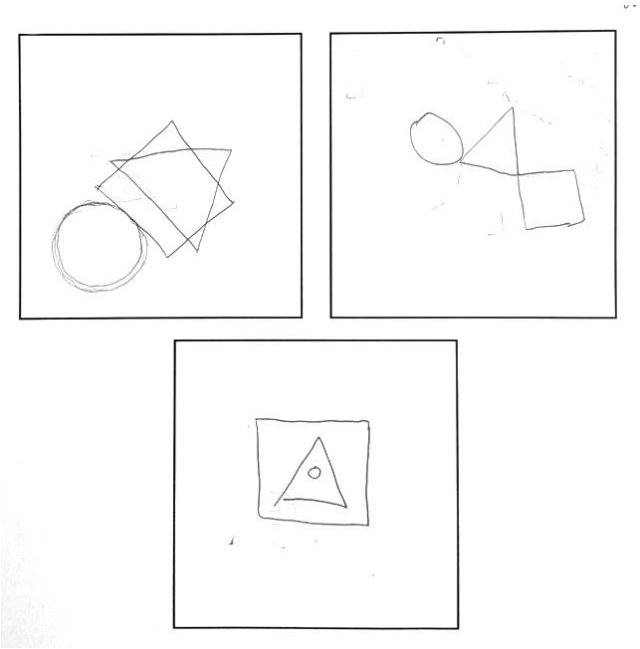

Slika 11. Slika 12.

8.c razred također je pristupio zadatku na vrlo domišljat način. Iako su se likovi preklapali kao na slici 11., svi likovi odavali su dojam dominantnosti i cjeline. Također, trokuti i kvadrati su nakošeni i postavljeni su u kutevima zadanog kvadrata umjesto u samom centru. Nisu u potpunosti uspravni kao u ostala dva razreda.

Slika 11.

Slika 12.

9. Rasprava

Kroz akcijsko istraživanje nastojalo se uočiti na koji način se učenici suočavaju s problemu, kako mu pristupaju i kako ga rješavaju. Naime, praksa je do sada pokazala da su učenici, a i odrasli ljudi skloni uglavnom rješavati problem na stereotipan i što jednostavniji način, po mogućnosti bez značajnog kreativnog izričaja.

Kroz provedeno istraživanje, učenici nisu postigli očekivane rezultate. Pri ponovljenom istraživanju učenika 8a razreda, primjećuje se da se njihove percepcije pojmova obitelj, novac i oblikovanje gline nisu promijenile. I dalje je dominantan pojam pri pomisli na obitelj *ljubav*. Pri pomisli na novac prva impresija je moć I bogatstvo, a iz gline mogu napraviti gotovo sve. Rezultat samog predavanja kao i interes učenika

također ovisi o kvaliteti, pripremljenosti i organiziranosti predavača. Gledajući ove rezultate, učenici su se često oslanjali na ideje drugih, ne razmišljajući individualno. Potraga za alternativama i drugim ili trećim mišljenjem nepostojeća je. Iako su pristupili radu s entuzijazmom i suradnjom, rezultat se nije podudarao s time.

10.ZAKLJUČAK

Dobiveni rezultati ukazuju na još uvijek snažno prisutan jednoobrazni način rješavanja problema današnje učenika. bez motiviranosti za izražavanjem kreativnosti i ideja. Jedan od razloga zašto je to tako je opća klima u kojoj mladi odrastaju i na kojoj svi moramo poraditi.

Izazov za nova istraživanja bit će ponašanja generacije djece koja će se obrazovati prema smjernica nove kurikularne reforme u Hrvatskoj. Priprema djece u "Školi za život", zasigurno će dati prostora za slobodniji, kreativniji i produktivniji način razmišljanja i ponašanja budućih osmaša.

11. LITERATURA

Edward de Bono (1970). *Lateral thinking: creativity step by step,* Harper&Row, Publishers, NY Grand Rapids, Philadelphia

Rod Judkins (2017). *Umijeće kreativnog razmišljanja*, Školska knjiga

Krešimir Mikić (2001.) *Film u nastavi medijske kulture,* EDUCA D.O.O.

Marcel Bačić (1994.) *Uvod u likovno mišljenje,* Zagreb, Školska knjiga,

Internetski izvori:

- Pelowski, Leder, & Tinio, (2017) *Creativity in the Visual Arts* https://www.researchgate.net/publication/320347536_Creativity_in_the_Visual_Arts?fbclid=IwAR1ECc4To-LK2qcPziHtoh2mB7lncmppkYFR-Q7FUrUJSISfxdvdbdctbS8

Dodatci:

I. CILJ I ISHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI
(znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj nastavnog sata: Naučiti učenika glavna obilježlja filma i njegove zakonitosti te kako pisati i sastavljati vlastita narativna rješenja za društvene probleme oko njega/nje.

ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kopetewncije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)

Učenik će biti sposoban:

Prepoznati važnost uloga sudionika snimanja filma.

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape nastavnog sata :	1.Šire istraživanje 2. Fokusirano istraživanje 3. Ponavljanje 4. Realizacija ideje 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova
Likovno područje:	Plošno oblikovanje
Nastavna tema:	Ploha - Ritam
Ključni pojmovi:	video, film, digitalna slika, svjetlost, kompozicija u filmu, kadriranje, svjetlo, sjena i kontrast u filmu, vrijeme i pokret u filmu
Likovni elementi:	Točka i crta, ploha

Elementi gradnje **likovne sintakse:**	Kontrast, ritam, harmonija
Likovni motiv:	Izrada scenarija kojim se predlaže rješenje problema.
Likovni problem:	Različitim kadrovima prikazati Individualno i kreativno rješenje zajedničkog problema kod radnje scenarija.
Likovno tehnička sredstva:	Papir, olovka, kamera mobitela
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	J. Hess, *Napoleon Dynamite*, 2004. gif animacija… C. Nolan, *Početak*, 2010. gif animcaija… L. Buñuel, *Andaluzijski pas*, 1929…. A . Hitchcock, *Vertigo, 1958*…. M. Forman, *Let iznad kukavičjeg gnijezda* 1975…. C. Nolan, *Početak*, 2010. rotirajuća soba… A. Hitchcock, *Psycho,*1958…. O. Welles , *Građanin Kane*, 1941… D. Villeneuve, *Blade Runner 2049*, 2017…. R.Scott, *Blade Runner*, 1982 gif animacija… Quentin Tarantino, *Pakleni šund,* 1994. gif animacija… Qunetin tarantino filmovi …. F. Lawrence*, Ja sam Legenda*, 2007…. D. Fincher, *Zodiak*, 2007…. F. Lawrence*, Constantine,* 2005…. J. Moore, *The Omen*, 2006.
Oblici rada:	sociološki oblik rada: individualni rad, frontalni rad psihološki oblik rada: rad po zamišljanju
Metode rada:	pojedinačni rad, frontalna nastava, nastavničko predavanje, razgovor, performativna komunikacija, rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima
Mediji *(nastavna sredstva i pomagala)***:**	, powerpoint prezentacija, ploča.
Literatura:	**a) Za učenike** *(udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja):* 1. Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor, *Pogled, Potez 8*. udžbenik likovne kulture za osmi razred osnovne škole, Profil *2.* Emil Robert Tanay, *Valovi Boja 8,* Udžbenik za 8. Razred, Školska knjiga
	b) Za nastavnika *(stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka):* 1. Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor, *Pogled, Potez 8*. udžbenik likovne kulture za osmi razred osnovne škole, Profil 2. Emil Robert Tanay, *Valovi Boja 8,* Udžbenik za 8. Razred, Školska knjiga

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* prepričava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
1. ŠIRE ISTRAŽIVANJE **….. min** **1.1. Priprema**	*Predstavljanje učenicima* Student **se predstavlja** učenicima. Student **prikazuje** slajd na prezentaciji. *"Tko od vas voli filmove? Koji ste zadnji gledali?"* *„Jeste li vi ikada snimali neki film? Jer upravo smo dobili novce za snimiti film i svatko od nas je upravo postao redatelj."*	Učenici dižu ruke. *Učenici **raspravljaju** o svojim odgovorima.* *"Ja volim gledat filmove.* *Zadnji film koji sam gledao/la je xyz i bio mi je baš super.* *Jesmo/nismo. "*	- individualni rad	- Razgovor . diskusija	- powerpoint prezentacija

1.2 Ponavljanje	Student **prikazuje** na prezentaciji slajd Student **ispituje** i **potiče** učenike na razmišljanje. *"Tko je glavna osoba zaslužna za neki film? Bez koje osobe se film ne može desiti?" Zašto je on tako bitan? Čemu on doprinosi?* *Ako želimo snimiti neki film, što je prvo što nam treba nakon ideje?* *Student učenicima **ukazuje** na značenje kamere i glumaca u filmu.*	Učenici **promatraju** Učenici **se prisjećaju**. *"Redatelj? Zato što on osmišljao cijeli film. On ima glavnu ideju i viziju filma.* Učenici **raspravljaju**. *"Za snimanje filma treba nam kamera! A nakon toga trebaju glumci!"*	- individualni rad	- razgovor,	- powerpoint prezentacija

2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE **7 min** **2.1……**	*"Znate li što je to Kadar u filmu?"* Student **prikazuje** animaciju na prezentaciji. *(prezentacija)* KADAR- jedan neprekinuti rad kamere tj. Jedna neprekinuta filmska snimka - najmanja dinamična jedinica filma Student **ispituje** i **pojašnjava** pojam kadra učenicima. *"Kadar je jedan neprekinuti rad kamere tj. Jedna neprekinuta filmska snimka- najmanja dinamična jedinica filma"* Student **ukazuje** na važnost kamermana u snimanju. *"Kako bi naš film bio zanimljiv za gledanje,*	*''Kadar je ono što vidimo u filmu. Kadar je kut gledanja filma.''* *''Filmski plan je ono što moramo imati da napravimo film. Bez njega ne možemo dalje.''* *''Ovaj kadar izaziva nelagodu. Zato što vidimo to oko. Jer nam je jako blizu.''*	- rad u skupini	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima	- powerpoint prezentacija

	moramo tu i tamo mijenjati filmske planove. Moramo naći i podučiti našeg kamermana kako se to radi." Student **pokazuje** slajd. *"Možete li možda pogoditi što je to filmski plan?"* *Kakav dojam ostavlja ovaj kadar na vas u ovom kadru filma? A ovaj?* FILMSKI PLANOVI Student **dijeli** učenicima papire s popisom i primjerima filmskih planova. *"Filmski plan je udaljenost kamere od objekta ili glumca kojeg se snima. Zašto bi to radili?"* Student učenike kroz popis i pitanja **usmjerava** i **analizira** primjere na prezentaciji				

2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija	Student **najavljuje** i ukratko **objašnjava** zadatak za učenike. *(prezentacija)* *ZADATAK:* *U paru mobitelom snimite najmanje 4 od prikazanih primjera filmskih planova.* *Glumcu je zadatak da odglumi neku scenu dok snimatelj koristi ponuđene planove.* Student **pokazuje** slajd primjera rakursa.. *"Za snimanje našeg filma osim filmskih*	Učenici **promatraju**, **uspoređuju** i **istražuju** kroz zadatak filmske planove. Učenici **komentiraju** odabrane planove. *''Rakurs je kut gledanja? To nam dobro dođe da film ne bude dosadan.''*	- rad u parovima - rad u grupi	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - usmeno izlaganje	- powerpoint prezentacija…….

	planova, moramo znati još par sitnica. . Što mislite , što je to rakurs? Zašto ga naš kamerman mora znat?. " *Pogledajte fotografije koje ste maloprije snimili. Ima li netko slične kadrove kao primjeri na prezentaciji?* *Kako vam se čini ovi kadrovi na prezentaciji? Kako se osjećate kad ih gledate?* Student **otkriva** i **pojašnjava** pojmove. *"Okinite jednu fotku iz drugačijeg kuta od on iz prijašnjeg zadatka."* *"Naš kamerman je skoro spreman. Ostao mu je još samo jedan trik za naučiti. Koliko je bitno svijetlo u filmu? Ne baš jeli tako? Student pokazuje primjere svijetla. Može li mi netko*				

	opisati ova dva kadra? *Što prva scena postiže sa svojim svijetlo a što druga? Zašto je tako jako obasjano lice ove žene u autu?* *A drugi kadar? Student pokazuje nova dva primjera na prezentaciji. Što nam svijetlo govori u ova dva kadra?* *"Pogledajte još jednom svoje fotografije. Imate li jednu fotku na kojoj vidimo nešto slično kao s prikazanih primjera?"*	*"U prvom kadru svijetlo služi kao pojačalo napetosti i mračne si-fi atmosfere* *U drugom kadru nam pokazuje gdje se glavni lik nalazi."*			
2.3. Najava zadatka	Student **najavljuje** zadatak. *"No prije toga, kratko ponavljanje!"*		- individualni rad	- razgovor - scenarij	- dodatne fotografije

				- usmeno izlaganje - razgovor	
3. PONAVLJANJE …..min	*''Može li mi netko sada ponoviti što su to planovi? A zašto je osvjetljenje bitno za film? A rakursi? Koji sve postoje?''*	Učenici **ponavljaju** naučeno. Učenici **stavljaju u odnos** uloge sudionika u snimanju filma	- individualni rad	- razgovor	
4. REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA ….min.	Student učenike **primiruje** i **uvodi ih** u zadatak *''U redu, filmska ekipo. Prvo ćemo se podijeliti u grupe. Vrijeme je za smišljanje radnje vašeg filma. Fokusirat ćemo se za sada samo na*	Učenici **se pripremaju** za zadatak. Učenici **slušaju** zadatak.		- demonstracija - razgovor	Mobitel Papir i olovka

	radnju. Student nasumce **odabire** dvoje učenika kao dobrovoljce. *''Molio bih dva dobrovoljca da se ustanu i dođu kod mene. Kod mene su dvije vrećice. U jednoj se nalazi početak vašeg filma, a u drugoj kraj. Molim dobrovoljca A da izvuče kraj, a dobrovoljca B da izvuče kraj. Zapišite što ste izvukli na ploču.''* *''Sada kada imamo početak i kraj, želim da svaka grupa osmisli radnju između.* *"Svaka grupa će (kroz izvlačenje) dobiti svoje upute kako napraviti zadani scenarij: kroz crtanje, kroz pisanje, kroz fotografiranje i kroz video log."*	Učenici **izvode i istražuju** zadatak pripadajuće grupe.	- grupni rad	- praktičan rad	

	Student **potiče** i **pomaže** učenicima kroz zadatak. Student **pojašnjava** i **ponavlja** učenicima kojima nije jasno.				
5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA …min **5.1. Priprema**	Student **najavljuje** kraj zadatka. *"Za 10 min smo gotovi."* *"Kraj!"*	Učenici privode zadatak kraju.	- Individualni rad	- razgovor	- power point prezentacija
5.2. Ponavljanje	*"Je li teško raditi scenarij? Je li barem zabavno?"*	Učenici **se prisjećaju** naučenog.			

	"Možemo još jednom na brzinu ponoviti što nam je sve potrebno za film?	Učenici **ponavljaju** naučene pojmove.	- rad u skupini	- razgovor	
5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova	*Sada ćemo poslušati što svaki predstavnik grupe ima za reći o svojem filmu."* *"Oni koji su pisali neka nam ukratko predstave postavu. Tko bi što radio i tko bi što glumi te prepričaju radnju svojeg filma, oni koji su crtali, snimali i fotografirali neka nam pokažu i objasne'* Student potiče učenike na usporedbe scenarija. *Sada kad smo čuli sve radnje, recite mi što mislite o njima? Što vam se svidjelo, što bi ste promijenili? Zašto?* Student **se zahvaljuje** na pažnji.	Učenici **promatraju** i **slušaju** scenarije drugih grupa. Učenici **odabiru** koji im je scenarij bolji. Učenici **argumentiraju** svoj odabir. Učenici **uočavaju** različitosti kod izrade scenarija.	- rad u skupini	- analitičko promatranje - razgovor - vrednovanje	

IV. PLAN PLOČE

Naziv N Teme **Ključni pojmovi:** Film, planovi, rakurs, kadar, svjetlost

I. CILJ I ISHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI

(znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj nastavnog sata: Naučiti učenika glavna obilježlja kompozicije i njene zakonitosti te kako pisati i sastavljati vlastita narativna rješenja za društvene probleme kroz film.

ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kopetewncije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)

Učenik će biti sposoban:

Prepoznati važnost kompozicije pri izradi likovnog rada.

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape nastavnog sata :	1.Šire istraživanje 2. Fokusirano istraživanje 3. Ponavljanje 4. Realizacija ideje 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova
Likovno područje:	Plošno oblikovanje
Nastavna tema:	Sklad likova
Ključni pojmovi:	Horizontalna, vertikalna, dijagonalna, kružna/ovalna i piramidalna kompozicija
Likovni elementi:	Točka i crta, ploha
Likovni motiv:	Snimanje filma po prethodno osmišljenom scenariju.

Likovni problem:	Različitim kompozicijama prikazati Individualno i kreativno rješenje zajedničkog problema kod radnje filma.
Likovno tehnička sredstva:	Papir, olovka, kamera mobitela
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	Dobri pastir, Ravena, 425., Sv. Trojstvo, austrijska škola, 16. st., Rembrandt: Jeremija oplakuje uništenje Jeruzalema, 1630, Claude Monet: Katedrala u Rouenu, 1893., Caravaggio: Narcis, 1596., Vincent iz Kastva, Ples mrtvaca, freska, 1474., Leonardo da Vinci, Bogorodica sa Sv. Anom, ulje na drvenoj ploči, 1510.
Oblici rada:	sociološki oblik rada: individualni rad, frontalni rad, rad u grupi psihološki oblik rada: rad po zamišljanju
Metode rada:	pojedinačni rad, frontalna nastava, nastavničko predavanje, razgovor, performativna komunikacija, rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima
Mediji *(nastavna sredstva i pomagala)***:**	powerpoint prezentacija, ploča, radni listići
Literatura:	**a) Za učenike** *(udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja):* 3. Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor, *Pogled, Potez 8*. udžbenik likovne kulture za osmi razred osnovne škole, Profil *4.* Emil Robert Tanay, *Valovi Boja 8,* Udžbenik za 8. Razred, Školska knjiga
	b) Za nastavnika *(stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka):* 3. Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor, *Pogled, Potez 8*. udžbenik likovne kulture za osmi razred osnovne škole, Profil 4. Emil Robert Tanay, *Valovi Boja 8,* Udžbenik za 8. Razred, Školska knjiga

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* prepričava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
1. ŠIRE ISTRAŽIVANJE **….. min** **1.1. Priprema**	*Predstavljanje učenicima* Student **se predstavlja** učenicima. "Pitanje. Po vašem mišljenju, da li likovna dijela nastaju slučajno? "Da li je potrebno planiranje?"	Učenici dižu ruke. *Učenici **raspravljaju** o svojim odgovorima.* "Likovna dijela se planiraju. Abstrakte teme nastaju slučajno.	- individualni rad	- Razgovor . diskusija	

1.2 Ponavljanje	Student **prikazuje** slajd na prezentaciji. Student **predaje** radni listić učenicima. *"Svatko od vas je upravo dobio papir s dva likovna primjera. Na prezentaciji je ujedno i verzija u boji."* Student **ispituje** i **potiče** učenike na razmišljanje. *"Koje su razlike, a koje sličnosti na ova dva primjera? Ruke gore."* *Ovce i anđeli stoje u vrlo sličnoj formaciji?* *"Tako je"* *"Motivi nisu isti no kompozicije jesu!!"*	Učenici **promatraju** Učenici **se prisjećaju**. Učenici **raspravljaju**. *"Oba primjera prikazuju Krista na svakoj slici okružen je s drugačijim motivima. "* *"Na prvoj su ovce , a na drugoj anđeli* *(s obje strane od Krista)."* *"Motivi ovaca su prikazani u trokutastoj formaciji poput anđeli sa svojim pozama i krilima. "*	- individualni rad	- razgovor, - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima	- powerpoint prezentacija - Radni listić

2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE **7 min** **2.1……**	*"Znate li što je to kompozicija? Pokušajte ju objasniti svojim riječima."* Student **prikazuje** slajd na prezentaciji. Student **predaje** radni listić učenicima. *"Svatko od vas je upravo dobio još jedan radni listić. Na njemu su pet likovnih primjera koji treba upariti s pet pojmova ispod njih."* *Napišite uz likovni primjer pojam koji smatrate da najbolje odgovara tom djelu."*	Učenici **promatraju**, **uspoređuju** i **istražuju** kroz radni listić primjere kompozicija. Učenici **komentiraju prikazane kompozicije.**. *''Spojio sam ovaj primjer s dijagonalnom kompozicijom jer mi cijela slika vuče prema kutu''* *''Spojio sam onaj primjer s vodoravnom*	- individualni rad	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima	- powerpoint prezentacija - radni listići

	Student učenike kroz popis i pitanja **usmjerava** i **analizira** primjere na prezentaciji i radnim listićima. *"Koji ste pojam stavili uz prvi primjer? Zašto?* *"Možeš li mi doći to nacrtati na ploču?"* *"Sada kad smo prošli kroz sve ove pojmove, možete li malo jasnije reći što je to kompozicija?"* Student **otkriva** i **pojašnjava** pojam kompozicije. *"Kompozicija je raspored i odnos dijelova unutar cjeline. Raspored u kompoziciji mora biti smislen, a ne slučajan."*	*kompozicijom jer mi cijela slika nekako ravna.''* *"Kompozicija je raspored i odnos dijelova unutar neke slike."*			

2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija	Student **najavljuje** i ukratko **objašnjava** zadatak za učenike. *(prezentacija)* *ZADATAK:* *Podijelite se ponovo u timove. Svaki tim će dobiti nasumce odabranu kompoziciju i temu.* *"Teme su: pobjeda, zabava i rastanak."* Student **piše** teme na ploču. *"Zadatak tima je odglumiti neku scenu vašeg odabira na npr. temu "zabava". Jedan od vas iz tima mora tu scenu fotografirati. Onaj koji fotografira mora navoditi tim kako postići zadanu kompoziciju. "* *"Ako je kompozicija dijagonalan morate se tako i postaviti za fotografiju."*	Učenici **izvode i istražuju** zadatak pripadajuće grupe.	- rad u grupi	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - usmeno izlaganje -gluma	- powerpoint prezentacija…….

2.3. Najava zadatka	Student **najavljuje** zadatak. *"No prije toga, kratko ponavljanje!"*		- individualni rad	- razgovor - scenarij - usmeno izlaganje	

				- razgovor	
3. PONAVLJANJE …..min	*''Može li mi netko sada ponoviti što je to kompozicija? Koje sve postoje? Jesu li one slučajne''*	Učenici **ponavljaju** naučeno. *"Kompozicija je raspored i odnos dijelova unutar neke slike."* *"Horizontalna, vertikalna, dijagonalna, kružna/ovalna i piramidalna kompozicija"*	- individualni rad	- razgovor	
4. REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA ….min.	Student učenike **primiruje** i **uvodi ih** u zadatak *''U redu, filmska ekipo.* *"Prošli sat smo radili scenarije. Danas ćemo ih*	Učenici **se pripremaju** za zadatak. Učenici **slušaju** zadatak.		- demonstracija - razgovor	Mobitel Papir i olovka

	glumiti i snimati. *Imali smo početak i kraj, a vi ste kreirali sredinu."* *''Danas glumimo te scene.* *Snimati se smije samo unutar učionice pošto ne možemo van tijekom sata.* Student **potiče** i **pomaže** učenicima kroz zadatak. Student **pojašnjava** i **ponavlja** učenicima kojima nije jasno.	Učenici **izvode i istražuju** zadatak pripadajuće grupe.	- grupni rad	- praktičan rad -gluma	
5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA	Student **najavljuje** kraj zadatka. *"Za 10 min smo gotovi."*	Učenici privode zadatak kraju.			- power point prezentacija

…min **5.1. Priprema**	*"Kraj!"*		- Individualni rad	- razgovor	
5.2. Ponavljanje	*"Možemo još jednom na brzinu ponoviti što smo danas naučili?* *Što je to kompozicija? Koje sve postoje? Jesu li one slučajne?"*	Učenici **se prisjećaju** naučenog. Učenici **ponavljaju** naučene pojmove. *"Kompozicija je raspored i odnos dijelova unutar neke slike."* *"Horizontalna, vertikalna, dijagonalna, kružna/ovalna i piramidalna kompozicija"*	- rad u skupini	- razgovor	

5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova	*Sada ćemo poslušati što svaki predstavnik grupe ima za reći o svojem filmu."* *"Oni koji su pisali neka nam ukratko predstave postavu. Tko je što radio i tko je i što glumi te prepričaju radnju svojeg filma, oni koji su crtali, snimali i fotografirali neka nam pokažu i objasne'* Student potiče učenike na usporedbe doživljaje snimanja i scenarija. *Sada kad smo čuli sve radnje, recite mi što mislite o njima? Što vam se svidjelo, što bi ste promijenili? Zašto?* Student **se zahvaljuje** na pažnji.	Učenici **promatraju** i **slušaju** scenarije drugih grupa. Učenici **odabiru** koji im je scenarij bolji. Učenici **argumentiraju** svoj odabir. Učenici **uočavaju** različitosti kod izrade scenarija i snimanja filma.	- rad u skupini	- analitičko promatranje - razgovor - vrednovanje	

IV. PLAN PLOČE

Sklad likova

Ključni pojmovi: Horizontalna, vertikalna, dijagonalna, kružna/ovalna i piramidalna kompozicija

I. CILJ I ISHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI

(znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj nastavnog sata: Naučiti učenika glavna obilježlja rekompozicije i fotomontaže i njene zakonitosti te kako pisati i sastavljati vlastita narativna rješenja za društvene probleme kroz film. **ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kopetewncije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)** Učenik će biti sposoban: **Prepoznati** važnost rekompozicije i fotomontaže pri izradi likovnog rada.

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape nastavnog sata :	1.Šire istraživanje 2. Fokusirano istraživanje 3. Ponavljanje 4. Realizacija ideje 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova
Likovno područje:	Plošno oblikovanje / 2D
Nastavna tema:	Rekompozicija i fotomontaža

Ključni pojmovi:	Rekompozicija i fotomontaža
Likovni elementi:	Točka i crta, ploha
Elementi gradnje likovne sintakse:	Kontrast, ritam, harmonija
Likovni motiv:	Gledanje filma po prethodno osmišljenom scenariju i snimanju.
Likovni problem:	Različitim kompozicijama prikazati Individualno i kreativno rješenje zajedničkog problema rekompozicije.
Likovno tehnička sredstva:	Papir, olovka, kamera mobitela
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	Philippe Halsman: *Jean Cocteau*, 1949., Philippe Halsman: *Dalí atomicus 2*, 1948.,
Oblici rada:	sociološki oblik rada: individualni rad, frontalni rad, rad u grupi psihološki oblik rada: rad po zamišljanju
Metode rada:	pojedinačni rad, frontalna nastava, nastavničko predavanje, razgovor, performativna komunikacija, rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima
Mediji *(nastavna sredstva i pomagala)***:**	powerpoint prezentacija, ploča, radni listići
Literatura:	**a) Za učenike** *(udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja):* 5. Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor, *Pogled, Potez 8*. udžbenik likovne kulture za osmi razred osnovne škole, Profil *6.* Emil Robert Tanay, *Valovi Boja 8,* Udžbenik za 8. Razred, Školska knjiga
	b) Za nastavnika *(stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka):* 5. Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor, *Pogled, Potez 8*. udžbenik likovne kulture za osmi razred osnovne škole, Profil 6. Emil Robert Tanay, *Valovi Boja 8,* Udžbenik za 8. Razred, Školska knjiga

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* prepričava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
1. ŠIRE ISTRAŽIVANJE **….. min** **1.1. Priprema**	*Predstavljanje učenicima* Student **se predstavlja** učenicima. Student **dijeli** učenicima anketu.	Učenici **ispunjavaju** anketu.	- individualni rad		

1.2 Ponavljanje	Student **predaje** kuvertu i radni listić učenicima. *"Za početak se podijelite u parove. Svaki par je upravo dobio papir s nekom fotografijom i kuvertu. U kuverti se nalaze izrezane 4 osobe. Prebrojite ih da li svaka kuverta ima 4."* Student **prikazuje** slajd na prezentaciji. *"Zadatak je da presložite likove poput zadane kompozicije na prezentacija i fotografirate rezultat."* Nakon što toga, učenici stvaraju svoju vlastitu radnju te preslaguju izrezane ljude na pozadini po vlastitom odabiru. Ovaj dio se ponavlja dva do tri puta. Sve verzije se fotografiraju.	Učenici **promatraju**, **uspoređuju** i **istražuju** kroz radni listić primjere kompozicija.	- individualni rad		- powerpoint prezentacija - Radni listić

2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE **7 min** **2.1……**	*"Prošli sat smo malo pričali o kompoziciji i njenim vrstama. Možete li mi ponoviti što je kojih se sve vrsta sjećate?"* *"Odlično!"* *"Kroz prvi rad smo postavili jednu kompoziciju. No što se desilo nakon toga?"* *Tako je! Kompozicija se promijenila.* *Svi ste sigurno čuli za Transformere. Može li mi netko reći nešto o njima? Tko je gledao filmove ili čitao stripove?*	Učenici **promatraju**, **uspoređuju** i **istražuju** Učenici **komentiraju** prikazane slajdove. *''Kompozicija je raspored likova unutar neke cjeline? Postoje piramidalna, dijagonalan, ovalna, horizontalna i vertikalna!''* *''promjenili smo raspored likova unutar fotografije.*	- individualni rad	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima	- powerpoint prezentacija - radni listići

	Student **pojašnjava** pojam i definiciju rekompozicije učenicima. Student **prikazuje** slajd na prezentaciji. Slajd: Transformacija transformera ***''Kompozicija** je raspored i odnos dijelova u cjelini. Svi dijelovi robota zadržani su u avionu, ali su drugačije raspoređeni. Prerazmještaj elemenata kompozicije naziva se **rekompozicija**. To se može usporediti s preuređenjem namještaja u sobi koja nakon toga izgleda drugačije iako je namještaj ostao isti.*	*''Transformeri su oni roboti koji mijenjaju oblik u neka vozila.''*			
2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija	*Pogledajte sad ove radove''* Student **prikazuje** slajd na prezentaciji. *''Što je neobično kod njih?''*	*''Ovi radovi su čudni. Ovaj čovjek ima više ruku nego što bi trebao imati. ''*	- rad u grupi	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima	- powerpoint prezentacija…….

	*Ovi su radovi nastali izrezivanjem i spajanjem više različitih fotografija. To se naziva **fotomontaža**. Fotomontažom je, mnogo prije pojave kompjutera, bilo moguće stvarati nemoguće fotografske prizore. Fotomontaža se koristi i danas, ali uz pomoć kompjutera.*				
2.3. Najava zadatka	Student **najavljuje** zadatak. *"No prije toga, kratko ponavljanje!"*		- individualni rad	- razgovor - scenarij - usmeno izlaganje - razgovor	

3. PONAVLJANJE …..min	*''Može li mi netko sada ponoviti što je to rekompozicija? A fotomontaža?*	Učenici **ponavljaju** naučeno.	- individualni rad	- razgovor	
4. REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA ….min.	Student **najvljuje** zadatak Student učenicima dijeli radni listić za ispunjavanje tijekom gledanja filma. Student na prezentaciji pušta filmove učenika koji su snimljeni na prethodnom satu. *"Sada ćemo krenut s gledanjem filmova koje ste snimali prethodni sat.*	Učenici **se pripremaju** za zadatak. Učenici **slušaju** zadatak. Učenici **izvode i istražuju** zadatak pripadajuće grupe.	- grupni rad	- demonstracija - razgovor - praktičan rad -gluma	Mobitel Papir i olovka

	Pri gledanju filmova dobit ćete male tablice koje bi ispunjavali za vrijeme i kratko nakon gledanja filma. *Gledajte pozorno i uživajte!"*				
5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA …min **5.1. Priprema**	Student **najavljuje** kraj zadatka. *"Za 10 min smo gotovi."* *"Kraj!"*	Učenici privode zadatak kraju.	- Individualni rad	- razgovor	- power point prezentacija
5.2. Ponavljanje	*''Može li mi netko sada ponoviti što je to rekompozicija? A fotomontaža?*	Učenici **se prisjećaju** naučenog. Učenici **ponavljaju** naučene pojmove.	- rad u skupini	- razgovor	

		" Rekompozicija je prerazmještaj elemenata kompozicije a fotomontaža je manipuliranje više video snimaka i fotografija u jednu cjelinu.."			
5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova	*Sada ćemo poslušati što svaki predstavnik grupe ima za reći o svojem filmu."* *"Oni koji su pisali neka nam ukratko predstave postavu. Tko je što radio i tko je što glumio te prepričaju radnju svojeg filma, oni koji su crtali, snimali i fotografirali neka nam pokažu i objasne'* Student **potiče** učenike na usporedbe doživljaje snimanja i scenarija. *Sada kad smo čuli sve radnje, recite mi što mislite o njima? Što vam se svidjelo, što bi ste promijenili? Da li vam odabir glumaca bio u redu? Zašto? Kakvo vam je bilo iskustvo snimati?*	Učenici **promatraju** i **slušaju** scenarije drugih grupa. Učenici **odabiru** koji im je scenarij bolji. Učenici **argumentiraju** svoj odabir. Učenici **uočavaju** različitosti kod izrade scenarija i snimanja filma.	- rad u skupini	- analitičko promatranje - razgovor - vrednovanje	

	Student **se zahvaljuje** na pažnji.				

IV. PLAN PLOČE

Sklad likova

Ključni pojmovi: Horizontalna, vertikalna, dijagonalna, kružna/ovalna i piramidalna kompozicija

1. Što ti prvo padne na pamet kad čuješ riječ ''Obitelj''

2. prvih pet riječi padnu na pamet kad čuješ riječ ''novac''

3. Što se sve može napraviti s glinom?

4. Kako bi vi riješili problem siromaštva u zemlji?

5. Nacrtajte 3 crteža s jednim trokutom, jednim kvadratom i jednom kružnicom.

